

Revize kurikula primárního vzdělávání v kontextu učitele 1. stupně základní školy

Marie Žídková

Diplomová práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Marie Žídková
Osobní číslo:	H18720
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Revize kurikula primárního vzdělávání v kontextu učitele 1. stupně základní školy

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury zabývající se kurikulem primárního vzdělávání.

Zpracování teoretických východisek týkajících se revize kurikula primárního vzdělávání.

Vymezení metodologie výzkumu, výzkumných cílů a metodologického postupu.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů s učiteli 1. stupně základní školy.

Zpracování a vyhodnocení získaných informací a jejich následná interpretace.

Shrnutí výsledků výzkumu a doporučení pro primární vzdělávání.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Janík, T. (2013). Od reformy kurikula k produktivní kultuře vyučování a učení. *Pedagogická orientace*, 23(5), 634–663.
- Moss, A. (2019). *Curriculum Development in Elementary Education*. Waltham Abbey: ED-Tech Press.
- Pešková, K., Janko, T., Janík, T., & Spurná, M. (2018). Proměny postojů učitelů ke kurikulární reformě a jejímu zavádění. *Orbis scholae*, 72(1), 69–93.
- Slavík, J., Janík, T., Najvas, P., & Knecht, P. (2017). *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Brno: Masarykova univerzita.
- Tupý, J. (2018). *Tvorba kurikulárních dokumentů v České republice: historicko-analytický pohled na přípravu kurikulárních dokumentů pro základní vzdělávání v letech 1989-2017*. Brno: Masarykova univerzita.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jana Vašíková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: **18. listopadu 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **21. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 18. listopadu 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 14.4.2023

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těm nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdaním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li někdo za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vyrobené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vádného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějkého projevu jeho vůle u soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíáží k větší výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Předložená diplomová práce se zabývá revizí kurikula primárního vzdělávání. Cílem je odhalit, jaký přístup mají učitelé 1. stupně základní školy k revizi kurikula primárního vzdělávání. Teoretická část popisuje proměny kurikulárních dokumentů v České republice od roku 1989 a shrnuje nastávající změny v důsledku velké revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). Praktická část prezentuje výsledky kvalitativně orientovaného výzkumu realizovaného prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s učiteli 1. stupně základní školy. K významným závěrům výzkumu patří skutečnost, že se učitelé nechtějí angažovat v revizi, ale spíše čekají na její důsledky.

Klíčová slova: revize kurikula, kurikulum, kurikulární dokumenty

ABSTRACT

The present thesis deals with the revision of the primary education curriculum. The aim is to reveal the approach of primary school teachers to the revision of the primary education curriculum. The theoretical part describes the changes in curriculum documents in the Czech Republic since 1989 and summarises the upcoming changes as a result of the major revision of the Framework Curriculum for Primary Education. The practical part presents the results of qualitatively oriented research conducted through semi-structured interviews with primary school teachers. Among the significant findings of the research is the fact that teachers do not want to engage in the revision, but rather wait for its consequences.

Keywords: curriculum revision, curriculum, curriculum documents

Poděkování

Touto cestou bych ráda vyjádřila poděkování všem, kteří mi pomohli k realizaci diplomové práce. Nejdříve bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Janě Vašíkové, PhD. za podnětné a cenné rady, ochotu, doporučení i trpělivost. Taktéž bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se podíleli na mé výzkumné části a věnovali mi jejich drahocenný čas. V neposlední řadě si zaslouží velké poděkování i moje rodina, která mi celou dobu studia napomáhala k jeho ukončení. Současně bych však chtěla poděkovat i svému příteli za jeho shovívavost a podporu.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KURIKULUM	12
1.1 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY	12
1.1.1 Rámcové vzdělávací programy	13
1.1.2 Školní vzdělávací programy.....	13
1.2 VÝVOJ KURIKULA.....	14
1.2.1 Vývoj kurikula v letech 1989–1993	14
1.2.2 Vývoj kurikula v letech 1993–1998	15
1.2.3 Vývoj kurikula v letech 1999–2007	16
1.2.4 Vývoj kurikula v letech 2007–2021	18
2 REVIZE KURIKULA	20
2.1 MALÁ REVIZE RVP ZV	20
2.2 VELKÁ REVIZE RVP ZV	22
2.2.1 Východiska revize	22
2.2.2 Předpokládaný průběh revize	24
2.2.3 Role učitele.....	27
3 VÝCHOZÍ DOKUMENTY	29
3.1 HLAVNÍ SMĚRY REVIZE RVP ZV	29
3.1.1 Přehled změn RVP ZV	29
3.2 ZADÁNÍ PRO NPI ČR.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	38
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	38
4.2 SBĚR A ANALÝZA DAT	38
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	39
4.3.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	39
5 INTERPRETACE DAT	42
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	60
7 DISKUSE	64
7.1 LIMITY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	64
7.2 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	65
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	73

SEZNAM OBRÁZKŮ	74
SEZNAM TABULEK.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Společnost se neustále mění a vyvíjí, protože se vyskytuje v dění změn, ať už sociálních, politických či ekonomických. Společnost se musí těmto novým změnám přizpůsobit. Je žádoucí projevit reakci na požadavky, jež soudobá společnost přináší. Tento přístup je také očekáván v oblasti vzdělávací politiky v České republice. Revize umožňuje zahrnout nové poznatky, aktuální témata a trendy, které mají vliv na životy dětí. Proto je nutné přizpůsobit výuku jejich potřebám. Za všemi změnami stojí učitelé, kteří musí přijmout změnu, jako součást své profese.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části je popsat proměny kurikulárních dokumentů v České republice od roku 1989 a následně shrnout nastávající změny v důsledku revize RVP ZV. Teoretická část je rozdělena do tří stěžejních celků. První kapitola se zabývá definováním pojmu kurikulum, formami kurikula a jeho transformací od roku 1989 po současnost. Druhá kapitola pojednává o malé a velké revizi Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Tato část se dopodrobna věnuje velké revizi RVP ZV, kde jsou shrnuta východiska revize a její plánovaný průběh. V navazující třetí kapitole jsou následně popsány očekávané změny v rámci velké revize RVP ZV. Tyto změny formují zásadní dokumenty Hlavní směry revize RVP ZV a Zadání pro NPI ČR, které jsou aktuální k datu 28. 2. 2023.

Praktická část je věnována kvalitativně orientovanému výzkumu. Pro sběr dat byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru s učiteli 1. stupně základní školy. Hlavním cílem této práce je zjistit, jaký přístup mají učitelé 1. stupně ZŠ na revizi kurikula primárního vzdělávání. V této části je podrobněji věnováno postupu a realizaci celého výzkumu, včetně sběru dat a charakteristiky výzkumného vzorku. Poslední kapitola předkládá výsledky provedeného výzkumného šetření, které jsou formulovány prostřednictvím odpovědí na výzkumné otázky. Praktickou část následně završuje diskuse a doporučení pro praxi.

Revize kurikula by měla být průběžná a zohledňovat aktuální potřeby a trendy ve vzdělávání. Pokud vzdělávací politika České republiky požaduje, aby změny vlivem revize byly úspěšné, nesmí zapomenout na názory nejhlavnějších aktérů, tedy učitelů. Nastávající změny ovlivní pedagogickou praxi každého pedagoga. Proto je nezbytné být na tyto změny připraven, nebo alespoň být s nimi obeznámen. To je i důležitý důvod výběru diplomové práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KURIKULUM

V současnosti je kurikulum zásadním a zároveň kontroverzním tématem v oblasti českého školství. Kurikulum je předmětem různých diskuzí, výzkumů, ale také kritiky. Tato zmíněná kritika přichází ze strany pedagogických odborníků, učitelů a širší veřejnosti, kteří se danou problematikou zabývají. Jedná se tedy o společenský fenomén, který je velmi těžce definovatelný a mnohovýznamový. Kurikulum odráží společenské, psychologické či filozofické determinanty, které mají také vliv při vytváření definice kurikula. Z toho důvodu neexistuje striktně jasná definice, která by odrážela názory všech autorů, kteří se doposud podíleli na vytvoření definice kurikula. (Walterová, 2004)

V zahraničí je kurikulum definováno v širším vymezení jako „veškeré učení, jež probíhá ve škole nebo jiných institucích, a to plánované, tak neplánované učení. V užším vymezení znamená program výuky“ (Lawton & Gordon, 1993, s. 66). Baránková, Dušek a Haškovec (2002, s. 71) vymezují kurikulum jako „seznam vyučovacích předmětů a jejich časové dotace pro pravidelné vyučování na daném typu vzdělávací instituce.“ Tato zahraniční definice je shodná s termínem učební plán podle české terminologie. V České republice je kurikulum chápáno jako „komplex problémů vztahujících se k řešení otázek proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek, a s jakými očekávanými efekty vzdělávat. V užším vymezení je poté kurikulum chápáno jako cílově obsahový program školního vzdělávání“ (Walterová, 1994, s. 13). Zatímco Maňák, Janík a Švec (2008, s. 14) chápou kurikulum jako „obsah vzdělávání (učivo) v širším slova smyslu a proces jeho osvojování, to je veškerá zkušenost žáka (učícího se), kterou získává ve školském (vzdělávacím) prostředí, a činnost, které jsou spojeny s jeho osvojováním.“ Z výše zmíněných definic je patrné, že záleží na mnoha faktorech, na které autoři přihlížejí. V naší republice je dále kurikulum rozděleno na státní a školní úroveň.

1.1 Kurikulární dokumenty

V České republice probíhá vzdělávání podle kurikulárních dokumentů, které se dělí na státní a školní úroveň. Státní úroveň v kurikulárních dokumentech nyní představují rámcové vzdělávací programy pro jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň zastupují školní vzdělávací programy, podle nichž probíhá vzdělávání na jednotlivých školách (viz obr. 1). Rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejnými dokumenty pro pedagogickou a nepedagogickou veřejnost. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [MŠMT], 2021)

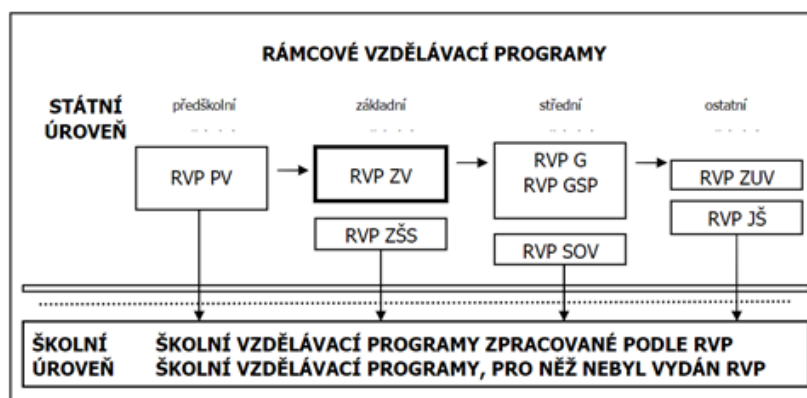
1.1.1 Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) tvoří východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání, tedy v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. RVP vycházejí z nové strategie vzdělávání. Tyto strategie kladou důraz na klíčové kompetence, které jsou provázané se vzdělávacím obsahem, ale i na získané dovednosti a vědomosti, které žák uplatní v praktickém životě. Podle zaměření oboru vzdělávání stanovuje RVP konkrétní cíle, povinný obsah vzdělávání a jeho organizační uspořádání, dále podmínky průběhu a ukončení vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále ŠVP). V neposlední řadě se RVP věnuje podmínkám vzdělávání a potřebám žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jelikož specializace diplomové práce je zaměřená na 1. stupeň ZŠ, proto se dále budeme věnovat pouze RVP ZV. (MŠMT, 2021; Zákon č. 561/2004 Sb., 2004)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) je veřejný dokument, který navazuje na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. RVP ZV specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jež má žák dosáhnout na konci základního vzdělávání. Dále se zabývá a vymezuje vzdělávací obsah, tedy očekávané výstupy a učivo. V neposlední řadě se zaměřuje na průřezová témata. (MŠMT, 2021)

1.1.2 Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací programy jsou veřejným dokumentem, které vychází z pravidel RVP a musí být s ním v souladu. ŠVP vydává ředitel školy nebo školní zařízení, kdy jej zveřejní na přístupném místě ve škole. Tento dokument by měl být volně dostupný k nahlédnutí. Moss (2019) se snaží o přirovnání ŠVP a uvádí, že se jedná o nástroj v rukou umělce, v našem případě tedy učitele, který se snaží formovat materiál (ŠVP) v souladu s ideálem žáka v jeho ateliéru (školy). V ŠVP najdeme konkrétní cíle vzdělávání, dále obsah, formy a časový plán vzdělávání. Další oblast se zabývá podmínkami přijímání uchazečů, průběhu či ukončování vzdělávání, ale také zde nalezneme podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Poslední oblast tvoří podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví. (MŠMT, 2021)

Obr. 1: Systém kurikulárních dokumentů

1.2 Vývoj kurikula

Slovo kurikulum je odvozeno z latinského slova „curere“, které znamená běžet. O teorii kurikula se teprve začalo hovořit až ve 20. letech 20. století, avšak k největším rozmachům došlo později v 60. až 70. letech. Za spoluzakladatele jsou považováni Američané F. Bobbit a W. Charters. Zatímco u nás došlo k největším změnám po roce 1989, které se budu snažit nastínit níže. (Müllerová, 2000; Walterová, 1994)

1.2.1 Vývoj kurikula v letech 1989–1993

Vlivem situace, která se na našem území odehrávala, docházelo ke změnám politickým, ekonomickým i společenským, a bezmála se i tyto změny odrazily ve školství. Doposud bylo kurikulum pro všechny školy jednotné a centrálně řízené. Obsahy i cíle byly výrazně ideologicky ovlivněny. Mimo jiné dosavadní kurikulum nereflektovalo požadavky a vývojové trendy 21. století. „Kurikulum obsahovalo abstraktní, nefunkční a marginální poznatky, které neobtěžovaly pouze učitele, ale docházelo k přetěžování žáků, k praktické nevyužitelnosti látky a neatraktivnosti učiva pro žáky“ (Walterová, 2004, s. 246). Důležitým úkolem bylo potvrdit práva občanů ve vzdělávání, upravit legislativu a nevhodné části v kurikulárních dokumentech, kde se převážně jednalo o úpravu učebních osnov pro základní vzdělávání. Z toho důvodu vznikly tři koncepční materiály, které se však neujaly. Jediný kurikulární dokument této doby se nazýval Učební osnovy základní školy. (Tupý, 2018; Walterová, 2004)

První z nich nesl název Budoucnost vzdělání a školství v obnovené demokratické společnosti a ve sjednocující se Evropě. Tento dokument byl zpracovaný týmem odborníků z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Do této doby nebyly respektovány potřeby žáků, chybí dostatek humanitních a esteticko-výchovných předmětů a v neposlední

řadě chybí systém objektivních kritérií hodnocení výsledků vzdělávání. Odborníci se snažili v dokumentu reagovat právě na tyto problémy, které přetrvávaly či vznikly vlivem nové situace. (Kotásek, 1991; Tupý, 2018)

Svoboda ve vzdělávání a česká škola je druhým dokumentem, který vznikl v roce 1991. Tento materiál vytvořila Nezávislá mezioborová skupina pro transformaci školství neboli zkratkou NEMES. Hlavním cílem NEMES bylo vypracovat návrh transformace českého školství, převážně hlavních oblastí vzdělávacího systému, tedy kurikula, vzdělávacích procesů, prostředí školy, funkcí školy a řízení školy. Poslední dokument vycházel z předešlých materiálů, avšak ani tento dokument nebyl přijat. Program transformace vzdělávací soustavy vydal v roce 1992 MŠMT jako podklad pro diskusi o proměně českého školství, které potřebovalo zásadní změny. Avšak tyto změny nemohou být jednorázové, ale mají mít charakter transformace. Tento dokument se snažil o porovnávání českého a zahraničního školství, kde docházelo k mnoha rozdílným problémům v oblasti postavení učitelů, rozmanitosti typů škol i vztahů školy a rodiny. (NEMES, 1991; Spilková, 2005b)

Jediný kurikulární dokument nesl název Učební osnovy základní školy, který vznikl v průběhu 80. let a v roce 1991 byl upraven, aby reagoval na novou situaci. Dokument byl ve formě sešitku pro jednotlivé vyučovací předměty. Sešitek obsahoval učební plán pro daný ročník, obsah předmětu a tematické celky. V neposlední řadě zde byl uveden seznam doporučené literatury pro učitele a seznam jmen odborné komise. V dokumentu zcela chyběly cíle základního vzdělávání, ale i u některých vyučovacích předmětů. Proto byla nutnost udělat nápravu tohoto dokumentu. (Tupý, 2014)

1.2.2 Vývoj kurikula v letech 1993–1998

Nutnost zavedení změn ve vzdělávacím obsahu zůstalo v režii škol v podstatě bez podpory a kontroly státu. Z toho důvodu docházelo k vytváření mnoho variant kurikulárních dokumentů, které vedly k neočekávaným důsledkům. Mezi tyto důsledky řadíme například pochybnosti při schvalování alternativních a experimentálních vzdělávacích programů a pochybnosti škol či učitelů nepřipravených k tvorbě a realizaci vlastních kurikulárních programů. Je zcela zřejmé, že takto nastavený vývoj transformace českého školství byl neudržitelný. Vyžadoval ze strany státu jasnou podporu při formulaci směřování vzdělávací reformy. Proto v roce 1994 vydává MŠMT dokument s názvem Kvalita a odpovědnost. Tento dokument měl tvořit rámec vzdělávacích programů, jelikož stanovoval vzdělávací standarty, které reflektovaly dobové trendy ve vzdělávání. Tento koncept posunul vývoj opět

dále, ale jako závazný dokument přijat nebyl. V rozmezí let 1995–1997 vzniká Standart základního vzdělávání. Tento dokument stanovoval sjednocující rámec vzdělávání na celostátní úrovni. Obsah vzdělávání byl stanoven pomocí kmenového učiva. Nicméně ani tento dokument nesplnil očekávání v praxi. Avšak díky Standartu základního vzdělávání vznikly tři vzdělávací programy s názvy Obecná škola, Základní škola a Národní škola, které byly schváleny. (Spilková, 2005b; Walterová, 2004)

Vzdělávací program Obecná škola byl schválen v roce 1993. Obecná škola se skládala ze dvou dílčích celků, které nesly název Pojetí obecné školy a Učební osnovy obecné školy. Zajímavostí vzdělávacího programu byl učební plán, který vyjadřoval celkovou časovou dotaci jednotlivých ročníků v procentech. Na vzdělávací program Obecná škola navázal program s názvem Občanská škola, který vznikl v letech 1993 až 1994. Program Občanská škola vznikl záhy poté, kdy začal na školách působit vzdělávací program Obecná škola. Proto v roce 1996 došlo k jejich úpravám. Programy se propojily v jeden celek a už v roce 1997 došlo k jejich schválení jako jeden vzdělávací program s názvem Obecná škola. Vzdělávací program Základní škola vznikl jako celek pro 1. až 9. ročník základní školy mezi lety 1994–1996. Jeho hlavním materiálem byl kurikulární dokument z roku 1991 s názvem Učební osnovy základní školy. Tým odborníků měl za úkol tento starší dokument přepracovat a zmodernizovat. Nová struktura programu Základní škola obsahovala tři dílčí části, a to charakteristiku vzdělávacího programu, dále učební plán a učební osnovy. Mimo jiné se zde objevily výstupy, co by žák měl umět v podobě poznávacích a činnostních kompetencí. Na přelomu století využívalo vzdělávací program 80 až 90 procent základních škol. Vzdělávací program Národní škola byl ze všech schválených programů nejstručnější, jelikož autoři spoléhali na to, že si její škola dotvoří sama na své úrovni. Na jeho tvorbě se podílel tým, který se skládal převážně z ředitelů a učitelů základních škol. V úvodní části tohoto programu byly popsány hlavní směry vzdělávání a obecné koncepce výuky. Učební osnovy měly jednotnou strukturu, ať už se jednalo o úvod předmětu, cílech v oblasti postojů či dovedností a schopností, nebo obsahu. V roce 1996 byl tento kurikulární dokument schválen. Podle vzdělávacího programu Národní škola pracovalo méně než 100 škol v České republice, což sám tým pracovníků nepředpokládal. (MŠMT, 1996, 1997a, 1997b)

1.2.3 Vývoj kurikula v letech 1999–2007

České republice stále chyběla ucelená vzdělávací politika, jež by utvářela představu, kam má české školství směřovat. Proto v tomto období vznikl nejdůležitější koncepční dokument Národní program rozvoje vzdělávání v České republice neboli pro nás známá

Bílá kniha. Tento dokument vytvořil tým odborníků z MŠMT, který byl schválen 7. 2. 2001. Jedná se o otevřený dokument vycházející z individuálních a společenských potřeb společnosti, který stanovuje záměry, rozvoj a legislativní rámec politiky do roku 2020. Bílá kniha kladla důraz na celoživotní učení, humanizaci vzdělávání, rovný přístup ke vzdělání pro všechny. Program nastiňuje novou kurikulární politiku, která spočívá ve víceúrovňovém vzdělávacím programu (státní a školní). Dokument předjímal tvorbu nových vzdělávacích programů, v jejichž centru budou figurovat klíčové kompetence. (MŠMT, 2001; Straková, 2013)

V návaznosti na Bílou knihu byl v letech 2001–2004 vytvářen Rámcový vzdělávací program, ve kterém byly vymezeny základní rámce v podobě obsahu, cílů a očekávaných výsledků. Tento Rámcový vzdělávací program sloužil jako východisko k tvorbě vlastního Školního vzdělávacího programu. Konečná čtvrtá verze RVP ZV byla schválena v prosinci roku 2004 s platností 1. 9. 2005. Konečná verze RVP ZV byla rozdělena na čtyři části A až D. V části A se nacházely vstupní kapitoly, kde se čtenář seznámil se strukturou kurikulárních dokumentů, dále s principy a tendencemi RVP ZV. Část B obsahovala legislativní a organizační požadavky. Část C byla stěžejní. Část obsahovala cíle základního vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti a obory, doplňující vzdělávací obory, dále průřezová témata či rámcový učební plán. Poslední část D se věnovala vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáky nadanými. Po schválení RVP ZV začaly školy vytvářet školní vzdělávací programy. Jelikož vytváření ŠVP bylo pro školy nové, mohly využít nabídek koordinátorů ŠVP, seminářů, manuálu pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání či webové stránky. Před zahájením výuky na základních školách od září 2007 podle ŠVP došlo ke změnám v RVP ZV v oblasti rámcového učebního plánu a struktury ŠVP. Potřeba rozvoje a uskutečnění takto rozsáhlých změn vyžadovala potřebu vzniku nového školského zákona, kterým byl zákon č. 561/2004 Sb., s účinností od 1. 1. 2005. (MŠMT, 2005; Skalková, 2005; Tupý, 2018)

V tomto období můžeme mluvit o tak zvané kurikulární reformě. Janík (2013, s. 634) uvádí, že se jedná o „označení širšího systémového zásahu, který se vyznačuje tím, že je promyšlený, plánovaný, koordinovaný a v ideálním případě též předem ověřený formou tzv. modelového experimentu.“ Jedná se tedy o změnu, která směřuje prvořadě do roviny cílů a obsahů. Reforma je realizována většinou kvůli zavádění kurikulárních programů nové generace do školské praxe (Janík, Maňák, Knecht, & Němec, 2010). Období s sebou neslo mnoho nejen kladných stránek, ale i těch záporných. Mezi tyto pejorativní stránky řadíme

hlavně absolutní neinformovanost o reformě vzdělávání vůči učitelům, pedagogům, ale také ostatní veřejnosti. Nízká informovanost o smyslu a důvodech probíhajících změn kurikula, nízká míra finanční a metodické podpory při zavádění těchto změn, jsou další z faktorů ovlivňující postoje učitelů k reformě (Pešková et al., 2018). Tento problém se odráží doposud, kdy se lidé nechtějí do úprav angažovat a odmítají je. Za zmínku stojí uvést i kladná stránka. Učitelé vnímají reformu kurikula jako východisko pro výběr vzdělávacích obsahů či inovativních metod výuky. Během vzniku RVP probíhalo zkušební období na pilotních školách. Cílem tohoto projektu bylo připravit ostatní školy na implementaci RVP a vytvořit pomoc při vytváření ŠVP. (Janík et al., 2010; Pešková et al., 2018; Spilková, 2005a)

1.2.4 Vývoj kurikula v letech 2007–2021

Po zavedení ŠVP do praxe vzniklo v období 2008–2013 mnoho koncepčních materiálů, které kritizovaly problematiku kurikula. Za zmínku stojí materiál s názvem Informace o úpravách rámcových vzdělávacích programů, standardech vzdělávání a testování žáků (současný stav, záměry), který zpracovával kroky týkající se revize RVP ZV a dopracování RVP ZV. Další významný dokument nesl název Hlavní směry strategie vzdělávací politiky do roku 2020, který se snažil aktualizovat a konkretizovat cíle vzdělávací politiky obsažené v Bílé knize. Dokument také sloužil jako materiál na přípravu Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. (Straková, 2013)

Revize RVP ZV započala v roce 2010 a byla rozdělena na dvě dílčí etapy. První etapa začala v roce 2011 sestavením koordinačního týmu, který vytvořil celkový plán revize RVP ZV, tedy dílčí kroky. Jedním z těchto kroků bylo vypracování materiálu Souhrn podnětů pro revize RVP ZV, kde byly shrnuty podněty pro revizi RVP ZV z krátkodobého i dlouhodobého hlediska. Tato etapa však nebyla efektivní a započala tedy druhá etapa, která požadovala zkrácení a zjednodušení RVP a doplnění některých nových prvků, přehodnocení pojetí klíčových kompetencí, upravit průřezová témata a definovat pojetí výchov. Dílčí úpravy byly předány k připomínkování, kdy se zúčastnilo 3300 účastníků, však pouhých 70 lidí připojilo svůj komentář. Podstatné připomínky byly dále zohledněny a zapracovány. Úpravy RVP ZV byly schváleny a vydány v lednu 2013. V roce 2014 byla vydána Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 (Strategie 2020). Zlepšení výsledků a motivace dětí, žáků a studentů byly hlavní cíle tohoto dokumentu. Z toho vyplývají tři priority: snižovat nerovnost ve vzdělání, odpovědně řídit vzdělávací systém a podporovat kvalitní výuku a brát učitele jako klíčový předpoklad. Opatření však

byla podrobněji popsána v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2015–2020. (MŠMT, 2014; Tupy, 2018)

Od roku 2013 docházelo k dílčím úpravám RVP ZV jako reakce na nové změny ve společnosti. V roce 2016 byla vytvořena vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, a proto musel i RVP ZV reagovat a zapracovat dílčí změny, které se vypracovávaly již od roku 2013. Tyto změny se týkaly především o doplnění podpůrných opatření, dále úpravy o posilování inkluzivního vzdělávání a vytvoření minimální doporučené úrovně v oblasti očekávaných výstupů. Změny se dotkly i průřezových témat a učebního plánu. V roce 2017 byla zavedena dílčí úprava týkající se výuky plavání, která byla od školního roku 2017/2018 závazným očekávaným výstupem. Poslední změna, která proběhla v RVP ZV se již týká malé revize RVP ZV a pojetí informatiky, o které se již zmiňuji níže. Transformace se týkala především přidáním nové digitální klíčové kompetence a zahájení výuky informatiky již od čtvrtého ročníku. (MŠMT & Národní pedagogický institut [NPI ČR], 2023; Národní ústav pro vzdělávání [NÚV], 2022)

2 REVIZE KURIKULA

Vše se kolem nás neustále mění a vyvíjí. Vznikají nové aplikace, které umožňují snadnější a zábavnější učení, zdokonalují se školní pomůcky, které napomáhají zaujmout žáky, vytváří se nové techniky, hry a činnosti, které podporují činnost žáka více než samostatného učitele. Proto je nutná i modernizace kurikula, kterou má za úkol právě revize.

Revize kurikula je zpravidla pravidelnou, koordinovanou prohlídkou rámcových vzdělávacích programů (Janík et al., 2010). Díky obavám, že školy nepřipravují žáky dostatečně na jejich budoucí život, vnějším podnětům a dat zjištěných při hodnocení či analýze kurikula, mohou nastat zdůvodněné návrhy úprav. Přehodnocení může nastat v pojetí celkového kurikula či v jeho části cílové, obsahové, metodické nebo organizační. Tyto úpravy by měly odpovídat novým podmínkám vzdělávání, reflektovat vzdělávací potřeby žáků a reagovat na ně. Proto je nutné zapojit do revize také učitele z praxe, kteří mohou právě diskutovat nad vhodnými změnami. Dále je nutnost provázat změny v kurikulu taktéž s potřebnými didaktickými materiály, prostředky a pomůckami. V neposlední řadě aktivně zavádět tyto změny do výuky, a ne pouze formálně. Nicméně revize RVP nemusí nutně znamenat jeho změnu. Právě naopak revize může ukázat, že k úpravám v RVP dojít nemusí. Avšak nynější RVP ZV si o změny žádá. (NPI ČR, 2022c)

2.1 Malá revize RVP ZV

Od roku 2005 nebyl aktualizován vzdělávací obsah RVP ZV ve vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie, tím pádem jeho význam neodpovídá požadavkům dnešní doby. Digitální kompetence jsou v dnešní době vymezeny jako základ pro rozvoj a úspěch v osobním, pracovním, ale i společenském životě. Digitální gramotnost a infromatické myšlení jsou základem revize RVP v oblasti ICT a jedná se o celosvětový trend. Proto bylo nutné vytvořit změny v RVP ZV a započat tím tzv. malou revizi RVP ZV. Hlavním cílem této revize bylo a je zlepšit kompetence žáků v oblasti práce s informacemi a digitálními technologiemi. Zároveň se revize snaží rozvíjet i infromatické myšlení žáků. (MŠMT & NPI ČR, 2023a)

Revize infromatického kurikula byla usnesením vlády České republiky schválena 12. listopadu 2014 jako součást Strategie digitálního vzdělávání České republiky do roku 2020. Dne 5. dubna 2016 došlo ke schválení k tvorbě a revizi kurikulárních dokumentů. Následně byl téhož roku zpracován interní materiál. Jednalo se o studii, ve které byly shrnuty podněty k revizím i návrh koncepce rozvoje digitální gramotnosti a infromatického myšlení

žáků. Materiál byl vypracován na základě analýzy školních vzdělávacích programů a zahraničních kurikul z Velké Británie, USA, Finska, Slovenska i Německa. Dále studii obohatily analýzy mezinárodního šetření (ICILS, PIAAC), výsledky pedagogického výzkumu v oborových didaktikách i analýzy strategických dokumentů. Výsledný revidovaný dokument byl schválen a vydán Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2021. Školy mohou učit dle nového RVP ZV od září 2021, avšak nejzazším termínem je září 2023. (MŠMT & NPI ČR, 2023a)

Nová podoba RVP přinesla řadu dílčích změn. V první kapitole již není zařazen do systému kurikulárních dokumentů Národní program vzdělávání. Státní úroveň zastupují rámcové vzdělávací programy. Menší změnu lze najít také ve třetí kapitole s názvem Pojetí a cíle základního vzdělávání. Zde je nově zařazen cíl, který směřuje k rozvoji digitální kompetence žáků. V RVP ZV (2021, s. 9) je popsán takto: „pomáhat žákům orientovat se v digitálním prostředí a vést je k bezpečnému, sebejistému, kritickému a tvořivému využívání digitálních technologií při práci, při učení, ve volném čase i při zapojování do společnosti a občanského života.“ V rámci vytvoření nového cíle vzdělávání byla v návaznosti přidána nově také klíčová kompetence digitální. Vzdělávací oblast Informační a komunikační technologie byla zrušena a nahrazena vzdělávací oblastí Informatika. Ta se zaměřuje na rozvoj informatického myšlení a na porozumění základních principů digitálních technologií. V této vzdělávací oblasti jsou formulované minimální doporučené úrovně očekávaných výstupů pro žáky s lehkým mentálním postižením. Vzdělávací oblast Informatika se promítla v průřezových tématech, ale i v kapitole 10 - Materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky pro uskutečňování RVP ZV. (MŠMT & NPI ČR, 2023b; Naske, n.d.)

V rámci malé revize došlo k vytvoření čtyřech vzorových školních vzdělávacích programů, které mohly školy využít ve svůj prospěch. První verze ŠVP se nazývá Opatrně vpřed a je určen školám, které se snaží přejít na novou informatiku, aniž by pořídili nové učebnice či pomůcky. Snaží se pouze o naplnění požadavků RVP ZV. Druhá verze nese název Nebojácně vpřed. Tento modelový ŠVP je vhodný pro školy, které chtějí investovat do robotických stavebnic, pomůcek a učebnic, jež využijí v maximální míře. Pokud jsou školy velmi ambiciózní a nechtějí pouze investovat do pomůcek, mohou začít vyučovat informatiku již od 3. ročníku. Pro tyto školy je vhodná třetí verze Progresivně vpřed. Poslední verze Kreativně vpřed je pouze ve verzi šablony a školy si jej musí sestavit samy. (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2018)

2.2 Velká revize RVP ZV

Je nutné si uvědomit, že od vydání Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání uplynulo více jak patnáct let. Za tu dobu se mnoho věcí změnilo, zmodernizovalo, a proto je důležité tyto staronové změny zaznamenat. Dalším důvodem jsou dílčí změny, které byly v průběhu let vpisovány do RVP ZV. Je za potřebí, aby tyto změny dávaly jako celek smysl a musí se také ověřit, zda se nejedná jen o změnu textu v RVP a následně v ŠVP, ale jedná se o změny konkrétních činností ve škole. Revize kurikula se právě snaží aktualizovat dosavadní RVP ZV a reagovat na dění ve školách v přímé výuce. Z toho důvodu jsou do revize začleněni a zapojeni učitelé z praxe a jiní odborníci působící ve vzdělávání. Můžeme tedy podotknout, že nový program bude opřen o data, výzkumy, zkušenosti i názory, ale také o smysluplnost a realizovatelnost ve školách. (NPI ČR, 2022c)

Revize RVP chce žáky připravit na environmentální, technické a sociální výzvy budoucnosti, vytvářet budoucnost a prožívat zaplněné a spokojené životy. Členové revize mají důležitý úkol, a tím je podpořit a naplnit dva strategické cíle. První cíl se zaměřuje na kompetence, které má žák získat během svého vzdělávání, aby vedl plnohodnotný, aktivní, občanský, profesní i osobní život. Na to navazuje již druhý cíl, který se bude snažit o maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků, ale i studentů, a tím snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání. Úpravy v RVP ZV by měly sloužit k tomu, aby každý učitel dokázal svou výuku plánovat a rozvíjet v souladu se zadáním v RVP ZV, ale také reflektovat a vyhodnocovat. Tyto změny musí probíhat transparentně. Revize RVP musí být provázána se změnou učebnic a materiálů. Mimo materiální pomůcky je nutno sledovat provázanost s hodnocením i způsobem přijímacích zkoušek. (NPI ČR, 2022a, 2023)

2.2.1 Východiska revize

Hlavním klíčovým dokumentem pro rozvoj vzdělávací soustavy České republiky je Strategie 2030+. Jedná se o dokument, který navazuje na strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, a má za úkol zajistit plynulý přechod do dalších let. Tím je na mysli řešit nové výzvy, které nám vzdělávací systém přinese, ale zároveň mít na paměti starší záležitosti, které nebyly doposud vyřešeny. Na dokument Strategie 2030+ navázal materiál Hlavní směry revize RVP ZV, který informuje o změnách, jež by mohly nastat. Tyto změny upravuje však dokument Zadání pro NPI ČR, který vyšel v únoru roku 2023. Oba dva dokumenty budou více popsány v další kapitole. (Fryč et al., 2020; NPI ČR, 2022)

Revize v České republice dále vychází ze zahraničních revizí, jelikož některé státy mají již revizi za sebou i zkušenosti s její implementací. Nová školní kurikula zpochybnila dělení učiva striktně podle předmětů i jejich hranice a přinesla tzv. kompetenční pojetí. To se snaží přenést faktografii do pozadí a do popředí se dostává práce s informacemi a následně utváření a rozvoj dovedností. Za modelovou inspiraci je považováno skotské národní kurikulum, Wales a Nový Zéland. Další východiska revize vychází z údajů od Národního ústavu vzdělávání, který vytvořil podkladové studie, ale také z dat od české školní inspekce. Velmi kontroverzním tématem je zavádění a realizace výuky podle RVP ZV a přechodu na ŠVP. Mezi silné stránky ŠVP patří dle ČŠI (2022) využívání různorodých vzdělávacích postupů, forem a metod výuky. Hlavním cílem je uspokojit individuální vzdělávací potřeby žáka. Dále ŠVP napomáhá ke komplexnímu přístupu a následně k realizaci vzdělávacího obsahu. V mnoha případech dochází k jeho propojování, které vede k jasně stanoveným cílům školy. Avšak nedostatky jsou shledávány v tom, že v ŠVP chybí pravidla a způsoby hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V dokumentu nejsou rozpracována a jasně stanovena kritéria pro hodnocení školy a k celkovému hodnocení žáků. Chybí zde i časové rozvržení, které se váže k hodnocení. V rámci této studie došlo také k analýze dat výzkumu Straková et al. (2013), který se zaměřuje na Názory učitelů ZŠ na potřebu změn ve školním vzdělávání. Výuka ve školách je příliš teoretická a není provázaná s praktickými situacemi z běžného života. Škola neučí žáky překonávat překážky běžného života, neboť jim jsou tyto bariéry odstraňovány. Posledním názorem bylo to, že škola není přizpůsobená změnám a trendům společnosti a na tyto změny nereaguje. Tím pádem nedochází k vybavování praktickým dovednostem, které by žáci uplatnili ve svém životě. Přesně tyto názory učitelů jsou zapracované a jedná se o hlavní cíle revize RVP ZV. (Česká školní inspekce [ČŠI], 2022; Havlínová & Šedá, 2018; Kment, 2019)

V neposlední řadě revize RVP ZV vychází ze stávajícího RVP ZV, kdy budou zachovány pojmy i struktury. Tedy bude se jednat a stále se jedná o dvoustupňovou úroveň kurikula na úrovni jak Rámcového, tak i Školního vzdělávacího programu. Revize znamená úprava, přehodnocení či znovu posouzení určitých částí kurikula tak, aby reflektovaly vzdělávací potřeby žáků. Nicméně nejdůležitější součástí jsou učitelé, kteří musí změnit přístup vnímání a odvrátit se od současného RVP ZV. Je žádoucí, aby první změny nastaly právě u aktérů a následně může dojít ke změnám formálním. Přístup učitelů kladně ovlivnil Covid19 převážně ve formativním hodnocení. (Dvořák, Holec & Dvořáková, 2018; NPI ČR, 2022c)

2.2.2 Předpokládaný průběh revize

Obr. 2: Časová osa postupu revize

Revize započala již v minulém roce, přesněji v září 2021, kdy byl zvolen expertní panel (viz obr. 2). Jedná se o skupinu lidí z řad učitelů, ředitelů, akademiků a děkanů, kteří přemýšlejí a debatují o vzdělávání jak u nás, tak i v cizích zemích. Tento expertní panel měl za úkol spolu s týmy MŠMT a Národním pedagogickým institutem České republiky vytvořit dokument nesoucí název Hlavní směry revize RVP ZV. Tedy vytvořit spis, jak bude nový RVP ZV vypadat, co bude obsahovat a jakou bude mít strukturu. Předtím však bylo také nutné vymyslet, jak bude revize postupovat, probíhat, jak bude zajištěn přístup všech relevantních aktérů a jak bude probíhat veřejné pojednávání. (NPI ČR, 2022c, 2023)

V únoru letošního roku představil externí panel svou první verzi. O dva měsíce později byla tato verze dána k veřejné diskusi, takzvanému připomínkování. Do této debaty se mohl zapojit každý občan České republiky. Tato rozprava se měla především vést o obsahu a struktuře nově vytvořeného dokumentu Hlavní směry. Cílem expertního panelu bylo zjistit, zda veřejnost tomuto spisu rozumí, zda jsou informace napsané srozumitelně, zda mají lidé představu, co se pod danými slovy a pojmy skrývá, a co má změna přinést do jednotlivých škol. Relevantní připomínky veřejnosti byly v dubnu zapracovány do vytvořeného dokumentu. (NPI ČR, 2022a, 2023)

V květnu byl dokument Hlavní směry RVP schválen ministerstvem školství a předán národnímu pedagogickému institutu, který začal díky tomuto spisu pracovat na samostatném Rámcovém vzdělávacím programu. Aby byla zachována kvalitní práce a celkový proces

revize, rozdělili se členové, konzultanti a spolupracovníci Národního pedagogického institutu do jednotlivých tvůrčích skupin, které pracují na dílčích úkolech zadané dokumentem Hlavní směry revize RVP ZV. Po dobu zpracovávání RVP ZV bude expertní panel nápomocen a zároveň poskytovat supervizi. (NPI ČR, 2022a)

První typ skupiny, který se podílí na tvorbě RVP ZV, nese název koncepční pracovní skupina (viz obr. 3). Jejich hlavním úkolem je konkretizování hlavních směrů do konkrétníhoustru pro vzdělávací oblasti, strukturu, a také vytvořit kritéria pro určení jádrového a rozvíjícího obsahu. Tato skupina začíná již v předstihu v červenci, aby už v září mohly začít pracovat na svém zadání pracovní skupiny pro vzdělávací oblasti. Poté bude koncepční pracovní skupina dohlížet na koncepční a metodické vedení ostatních skupin. Kromě základní koncepční skupiny se zde setkáváme se speciálními dílčími týmy, kterými jsou skupina pro klíčové kompetence a průřezová témata. Pracovní skupina pro klíčové kompetence a gramotnosti se bude zabírat právě formulací charakteristik, významem jednotlivých klíčových kompetencí, dále základními strategiemi pro jejich rozvoj a v neposlední řadě zpracování gramotností do konceptu vzdělávacích oblastí. Zatímco skupina pro průřezová témata má za úkol formulovat důležitost průřezových témat ve vzdělávání a kurikulu. Díky dokumentu Hlavní směry RVP ZV jsou stanoveny obsahové okruhy, které budou zpracovány do tří průřezových témat, a to směrem k žákovi, ke společnosti a ke světu. (NPI ČR, 2022b)

Druhá skupina má na starosti vzdělávací oblasti a průřezová témata (viz obr. č. 2). Ke každé vzdělávací oblasti je přiřazena užší tvůrčí skupina, skupina oponentů a širší konzultační skupina. Jednotlivé týmy jsou složeny ze zástupců vzdělávacích oborů dané vzdělávací oblasti, a poté z učitelů vyšších gymnázií, středních odborných škol i předškolního vzdělávání, ale zároveň ze specialistů na hodnocení a společného vzdělávání. Širší konzultační skupina má za úkol vytvořit podněty, které budou v souladu s dokumentem Hlavní směry revizí RVP ZV. Ty poté předá užší tvůrčí skupině, která začne pracovat na konceptu zamýšlených změn. Zde se vyjádří ke změnám pojetí oboru i k výsledkům žáků. Tento koncept bude následně předán k diskusi veřejnosti a expertnímu panelu. Po připomínkování začne finalizace, kdy užší tvůrčí skupina vytvoří revidované oborové kurikulum. V tomto kurikulu budou očekávané výstupy označené buď jako jádrové nebo rozvíjící. Mimo jiné se skupina bude snažit i o vyhledávání stávajících či vytváření nových ověřovacích nástrojů právě pro jednotlivé výstupy. Tuto práci završí skupina prezentací dílčích i finálních výstupů, jak odborné, tak i široké veřejnosti. Avšak po celou

dobu bude užší skupina konzultovat verze návrhů se širší skupinou, která ji poskytne zpětnou vazbu. Konzultační skupině bude rovněž napomáhat skupina oponentů, kteří budou posuzovat návrhy s aktuálními trendy ve společnosti, vývoji technologií a oboru. Mimo zmíněné budou sledovat zásadní naplňování Strategie 2030+ a dokumentu Hlavní směry revizí RVP ZV. (NPI ČR, 2022a, 2022b, 2023)

Posledním týmem jsou dvě koordinační pracovní skupiny pro první a druhý stupeň (viz obr. č. 2). Tyto skupiny mají za úkol sledovat konzistenci daného stupně vzdělávání, aby první a druhý stupeň tvořil dohromady celek. Spolu s koncepční skupinou vytváří požadavky a následně řeší metodiku na očekávané výstupy, jejich vazby na strategie výuky, způsob hodnocení, dále problematiku celkového rozvržení učebního plánu i provázanost mezi oblastmi a obory. K této třetí velké skupině se také řadí koordinační pracovní skupina pro společné vzdělávání. Tento tým se snaží vytvořit minimální doporučené výstupy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a snaží se spolupracovat s ostatními týmy, aby jejich práce byla co nejkvalitnější. (NPI ČR, 2022b)

Obr. 3: Pracovní skupiny

Dne 1. 2. 2023 bylo vydáno MŠMT dokument s názvem Zadání pro NPI ČR. Tento dokument navazuje na Hlavní směry revize RVP ZV, kde detailněji specifikuje změny v RVP ZV. Rámcový vzdělávací program by měl být dokončen na jaře 2023, kdy by došlo k opětovnému připomínkování a ke zlepšení kvality tohoto dokumentu. Na podzim v roce 2023 by měl být RVP ZV představen ve své finální podobě, schválen MŠMT a následně i být k dispozici školám. (MŠMT, 2023; NPI ČR, 2022a)

Pokud půjde všechno podle plánu, první školy budou moc učit podle nového Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání již od září v roce 2024, avšak náběhovým obdobím bude září o rok později, tedy rok 2025. Nový Rámcový vzdělávací program by měl mít formu PDF souboru, kdy si jej budeme moc stáhnout či vytisknout. Do budoucna se hovoří také přímo o webové aplikaci, kde si uživatel rozklikne jednotlivá témata až do jednotlivých úloh. Tyto informace, které jsou výše uvedené jsou aktuální k datu 28. 2. 2023. Další změny již nebudou zaznamenávány do diplomové práce, ale i nadále budou nové informace zaregistrovány. (MŠMT, 2023; NPI ČR, 2022a, 2023)

Hlavní změny mají nastat u sedmi klíčových oblastí. Každou oblast si vezme na starosti skupina z externího panelu, která má svého garanta. Pod tyto klíčové oblasti spadá: klíčové kompetence a gramotnosti, jádrový a rozvíjející obsah vzdělávání, uzlové body, dále propojování formálního a neformálního vzdělávání, formativní hodnocení a návrh modelového Školního vzdělávacího programu. Tyto dílčí změny budou popsány v další kapitole. (Baierlová et al., 2022; NPI ČR, 2022c)

2.2.3 Role učitele

Učitel je hlavním a zásadním článkem ve školství. Velkou roli však učitel zastupuje i v revizi, kde by měl zastupovat pozici podílejícího aktéra. Revize kurikula se prvotně váže na učitele a na školy, kde působí. Pedagogové by měli být zásadními průkopníky nových přístupů ve vzdělávání. Tuto skutečnost si uvědomují i účastníci, kteří se podílejí na vzniku revidovaného RVP ZV.

Práce s pedagogy a veřejností by měla začít již ve fázi zjišťování a rozhodování o tom, které části kurikula jsou potřeba měnit. Proto je nutné věnovat intenzivní komunikaci s učiteli, řediteli, zřizovateli škol, dále s odborníky na vzdělávání i pedagogy připravující budoucí učitele. Velkou položku však také tvoří rodiče žáků. Protože právě neinformovaní rodiče mohou stát proti nově vzniklým změnám, a tím pádem může dojít k celkovému neúspěchu revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Z toho důvodu vznikly konference, které probíhají každé první úterý v měsíci. Tyto konference jsou veřejnosti přístupné. Hlavním smyslem otevřené diskuse je předání informovanosti veřejnosti o smyslu, průběhu a výsledcích celé revize. (Slejška & Slejšková, 2010)

Nejvíce se však změny dotknou učitelů ve fázi implementace, která by měla být naplánovaná již před reálným zaváděním. V tomto procesu by mělo docházet k podporám různého charakteru. Mezi takovou podporu řadíme metodickou podporu či finanční zajištění.

Nejzásadnější podporou však bude rozvoj v oblasti profese pedagoga. „Nelze se domnívat, že pedagogové budou ochotně zapracovávat změny a pracovat na svém profesním růstu bez systémového a efektivního nástroje, který zaručí kontinuální a promyšlenou podporu učitelům,“ uvádí Slejška a Slejšková (2010, s. 22). Již od roku 2004 postrádá české školství systematickou podporu učitelů, kteří jsou klíčovými aktéry při realizaci revize. Proto je nutné tento fakt napravit. (Slejška & Slejšková, 2010)

V rámci velké revize RVP ZV mělo dojít k zahájení projektu s názvem Kurikulum již od ledna 2023 po dobu pěti let. Avšak došlo ke zpoždění schválení dokumentu Hlavní směry revize RVP ZV. Tím pádem bude i projekt Kurikulum posunut. Hlavním cílem projektu by mělo být proškolení učitelů i učitelských sborů v modernizaci obsahu, metod a forem vzdělávání. Tato problematika by měla být vztažena převážně ke kompetencím a gramotnosti, tedy proč a co učit inovativně. Mezi dílčí cíle patří například rozšíření metodických kabinetů. Jedná se o nástroj praktické podpory. (EDUin, 2023)

3 VÝCHOZÍ DOKUMENTY

V této kapitole budou popsány změny, které nastanou vlivem revize RVP ZV. Tyto změny vychází ze Strategie 2030+. Na tento dokument následně navázal spis s názvem Hlavní směry revize RVP ZV, který podrobně pojednává o změnách a doporučení. V neposlední řadě vydalo MŠMT Zadání pro NPI ČR, které navazuje na Hlavní směry. Dokument se detailněji zabývá změnami z Hlavních směrů a více je specifikuje.

3.1 Hlavní směry revize RVP ZV

Nyní bych se ráda zabývala jednotlivými klíčovými oblastmi, jež vychází ze strategie 2030+. Jedná se o témata, u kterých byla nutná změna. Tyto změny jsou popsány v dokumentu Hlavní směry revize RVP ZV, který udává koncepční a hodnotový rámec revize RVP ZV. Jedná se o dokument, který slouží veřejnosti, pedagogům i vzdělavatelům budoucích učitelů k informovanosti o směřování revize RVP. Zároveň také slouží jako zadání pro NPI ČR. (Fryč et al., 2020; NPI ČR, 2022a)

3.1.1 Přehled změn RVP ZV

3.1.1.1 Klíčové kompetence a gramotnosti

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti“ (MŠMT, 2021, s. 10). V nynějším RVP ZV se setkáváme s kompetencemi k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, dále občanskou, pracovní a digitální. (MŠMT, 2021)

Představa skupiny z expertního panelu pod vedením profesora Arnošta Veselého byla zřejmá. Rámcový vzdělávací program bude stále založen na klíčových kompetencích, tedy budou brány i nadále jako centrální pojem. Tím pádem je nutné zachovat míru znalostí, aby se tyto kompetence mohly dál rozvíjet. Paradoxem je, že se budoucí program nechce vracet ke znalostnímu RVP ZV. (Baierlová et al., 2022; NPI ČR, 2022c)

Jaké jsou tedy hlavní problémy klíčových kompetencí a gramotnosti v nynějším nastavení? Podle výzkumů, diskusí a studií ČŠI (2018), které byly provedeny, zjišťujeme, že se s pojmem kompetence pracuje velmi často pouze formálně a řada učitelů jej dokonce nepřijala. Jelikož Češková (2021) ve své publikaci uvádí, že termín klíčové kompetence se dají chápat dvojnásobem. U evropské tradici se jedná o minimální a standardní úroveň

dovedností, znalostí a postojů, kterými se žák prokazuje jen pouze jednáním, zatímco druhé pojetí je nazývána jako americká tradice, která se taktéž zaměřuje na dovednosti, znalosti a schopnosti, které jsou však měřitelné a pozorovatelné. Tím pádem je nezbytně nutné vymezit samostatný pojem kompetence, jeho smysl a účel, aby učitelé porozuměli danému termínu a uměli jej ve své praxi využívat. Nicméně potřebuje se doplnit i samostatný pojem gramotnost, který se v posledním desetiletí často využívá, ale její definici v RVP ZV doposud nenajdeme. Tyto pojmy se nachází v částech věnované vzdělávacím oblastem, například matematická gramotnost, mediální gramotnost a finanční gramotnost, ale nejsou vymezeny. (Baierlová et al., 2022; Češková, 2021; NPI ČR, 2022c; Tupý, 2021)

Dodnes zavedené klíčové kompetence nejsou provázané s očekávanými výstupy jednotlivých vzdělávacích oborů, ale ani s učebnicemi, vzdělávacími oporami a způsobem ověřování. Zde nastává problém, kdy učitelé velmi obtížně či nikoliv nemohou sledovat pokroky a hodnotit naplňování klíčových kompetencí u žáků. V neposlední řadě je nutno podotknout, že v RVP ZV chybí také úrovně či stupně kompetencí i gramotností, které žáci v průběhu let nabývají. Nynější RVP říká, že:

Osvojování klíčových kompetencí je dlouhodobý a složitý proces, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu (MŠMT, 2021, s. 10).

Díky této definici zjišťujeme, že klíčové kompetence by se měly rozvíjet po dobu celého života a zároveň definice poukazuje a vyzívá k určitým úrovním, které však v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání chybí. Tento problém je i shledáván u gramotnosti. Dle Slavík, Janík, Najvar a Knecht (2017) by žák neměl gramotně zvládnout určité pozorované jednání z vnějšku, ale měl by vidět i spojené problémy. Tyto problémy by měl dokázat vysvětlit a obhájit alternativními postupy, které má znát v souvislosti s kulturní, historické a personální. (MŠMT, 2021; NPI ČR, 2022c)

Kvůli těmto nejasnostem a nedostatkům jsou nutné úpravy, které navrhla skupina z expertního panelu. Proto se panel snaží vytvořit a ujasnit pojem klíčové kompetence a uvést je do vztahu s gramotností, ale také vysvětlit a zdůvodnit důležitost kompetencí a gramotnosti ve vztahu ke znalostem. Z toho důvodu je nezbytné provázat gramotnosti a kompetence s očekávanými výstupy a zároveň je promítnout do učebních materiálů,

ověřovacích nástrojů a učebnic nejlépe s konkrétními příklady či postupy. Na druhou stranu je potřeba upravit očekávané výstupy tak, aby mohly rozvíjet právě klíčové kompetence a zároveň, jaké klíčové kompetence musíme rozvíjíme u daných očekávaných výstupů. (Baierlová et al., 2022; NPI ČR, 2022c)

Aby bylo dosaženo těchto cílů, je potřeba upravit klasifikaci kompetencí i gramotnosti a nastavit je jako víceúrovňové. Avšak není nutné přidávat nové pojmy, které by akorát zmátly učitele. Bude se jednat o menší úpravy týkající se dočasných klíčových kompetencí. Mezi takovou úpravu můžeme zařadit přidanou digitální kompetenci, která byla přidána již v roce 2021 díky malé revizi, dále například kompetence k řešení problémů bude obsahovat kompetenci kritického myšlení a tvořivosti. Do kompetence sociální a personální bude přidán pojem wellbeing, který má právě škola rozvíjet. Jedná se o fyzickou, kognitivní, sociální, duchovní a emocionální stránku žáka. (MŠMT, 2021; NPI ČR, 2022c; NÚV, 2017)

Pokud se zaměříme na gramotnost, expertní panel navrhl, že by v RVP ZV byly popsány pouze gramotnosti čtenářská a pisatelská a matematická. Tyto dvě gramotnosti jsou nedílnou součástí žákova rozvoje, ale i dalších gramotností. Expertní panel vidí jako negativum zaměřovat se na vícero gramotností, kdy by poté nebylo hlavním účelem rozvíjet gramotnost, ale prosadit jinou gramotnost učitelem. (Baierlová et al., 2022)

3.1.1.2 Jádrový a rozvíjející vzdělávací obsah

Přetížení kurikula není hlavním problémem pouze v České republice, nýbrž celosvětovým. Hlavní otázkou a zároveň komplikací v této oblasti je, zda zdrojem přetížení kurikula je samotné RVP ZV, nebo přetížení vzniká až na úrovni ŠVP, či dokonce na úrovni učebnic. Samozřejmě tyto nedostatky vnímají i učitelé na základních školách, kteří právě shledávají problémy v předimenzovanosti obsahu, nečlenění témat a výstupů do jednotlivých ročníků. Velké nedostatky také vidí právě u očekávaných výstupů, které nejsou v mnoha případech srozumitelné či příliš náročné na zvládnutí. Tím pádem revize si bere za úkol snížit množství učiva a zároveň jej modernizovat. Mezi další problémy řadíme diferenciaci a spravedlivost. Díky rozdílům ve společnosti, rostoucí imigraci a inkluzi mají základní školy bohatou a rozmanitou žakovskou populaci. Ale i přesto je ve školách diferenciovaná výuka sledována jen zřídka. Nicméně je také nezbytné podotknout, že ve srovnání se zahraničními školami kladou učitelé v českých školách nižší náročnost na podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a s tím spojený dokument pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dalším problémem, který se v České republice vyskytuje, je nezájem žáků o školu a jejich samotné postoje ke škole. (Baierlová et al., 2022; MŠMT, 2021; NPI ČR, 2022c)

Aby tyto problémy vymizely, přišel expertní panel s návrhem propojit obsah oborů s klíčovými kompetencemi, průřezovými tématy a v neposlední řadě s gramotností, aby dosáhl právě modernizaci učiva. Z toho důvodu bude velký vliv kladen na rozvoj ICT, digitální gramotnosti a nástroje, které budou žáci ve svých hodinách více využívat. Na stejné úrovni jako ICT je demokratické, občanské a hodnotové vzdělávání, které by mělo žákům ukázat důležitost daného učiva v budoucím a kariéřním životě ve vztahu ke vzdělávacímu obsahu. (MŠMT, 2021; NPI ČR, 2022c)

Avšak největší změnou, kterou přinese revize, je rozdělení obsahu na jádrový a rozvíjející. Tato myšlenka je již popsána ve strategii 2030+. U jádrového obsahu mluvíme o minimu, kterého musí dosáhnout každý žák, aby mohl žít odpovědný a bezpečný život, a zároveň rozvíjející obsah bude individualizovat výuku. Tedy na základě schopností, dovedností a zájmů budou žáci dál rozvíjet svůj potenciál určitým směrem. Ve výuce bude docházet k využívání různorodosti metod a forem, kdy hlavní důraz se bude klást na metody práce dané vzdělávací oblasti a aplikaci oborových i klíčových kompetencí. Díky revizi bude větší pozornost věnována žákovi, tedy jeho pozornosti, zdraví a pohody, ale i oblasti kognitivní, sociální a emoční. Tím pádem by se měl zlepšit i postoj žáků k samotnému vzdělávání, oborům a jejich tématům. (Baierlová et al., 2022; Tupý, 2021)

3.1.1.3 Uzlové body

Uzlové body můžeme chápat jako místa v kontinuu vzdělávání, která jsou určena k porovnávání s učebním pokrokem žáků. Body byly primárně vytvořeny jako motivační nástroj k postupnému rozvíjení znalostí a dovedností žáků, ale zároveň se jedná o nástroj reflexe pro učitele. (NPI ČR, 2022c)

Díky workshopům expertní panel postřehl, že se v českém školství vyskytují velké výhrady proti srovnávání a testování škol. Školy by neměly být hodnoceny a financovány na základě testování. Více testování a hodnocení bude poměrně zásadně omezovat chod škol, jelikož příprava i samotné testování je velice časově náročné, ale taktéž bude testování omezovat školy, které pracují v trojročí. K tomu je důležité podotknout, že pokud se bude vyskytovat více uzlových bodů, znamená to i větší omezení autonomie například při tvorbě ŠVP. Proto je nutné, aby uzlové body byly vztáhnuty k jádrovému vzdělávacímu obsahu a dále by sloužily jako podpora pro rozvíjející vzdělávací obsah. Jednalo by se o sadu úloh,

kteřou by učitelé mohli využívat k tomu, aby si ověřili dosažení úrovně žáků. Na prvním stupni základních škol by se tyto uzlové body týkaly třetího a pátého ročníku. Ve třetí třídě by uzlové body měly sloužit jako reflexe žákům, učitelům a škole, zatímco v pátém ročníku budou výstupy závazné jednak z českého jazyka a literatury, matematiky a cizího jazyka. (Baierlová et al., 2022; NPI ČR, 2022c, 2023)

3.1.1.4 *Formativní hodnocení*

Další změna, která se nás dotkne, je posílení formativního hodnocení. Formativní hodnocení podporuje pokrok žáka a dochází k rozvoji klíčových kompetencí. Starý a Laufková (2016, s. 8) ve své publikaci uvádí, že formativní hodnocení je „každé hodnocení, které přináší užitečnou informaci o aktuálním stavu vědomostí a dovedností žáka.“ Přičemž užitečnou informací myslí takovou, která žákovi ukáže, kde se ve svém vzdělávání nachází, a co má dělat proto, aby se posunul dál. Tedy jedná se o takové hodnocení, které se zaměřuje na pokrok žáka a snaží se jej podporovat jak v procesu učení, tak v přebírání odpovědnosti za vlastní činy, ale i v cestě k jejich dosažení. Touto změnou by mělo dojít ke zlepšení podmínek pro pedagogickou práci školy. Tato změna vychází již ze Strategie 2030+. Proto se bude MŠMT snažit podporovat přístup formativního hodnocení pomocí správné formulace očekávaných výstupů, tvorbou učebních materiálů či ukázkových hodin. Mimo to mohou učitelé využívat žákovská portfolia, která by měla podporovat uzlové body. Díky této změně by mělo dojít k úpravě vysvědčení, které bude obohaceno o kritériální hodnocení. (Baierlová et al., 2022; NPI ČR, 2022a)

3.1.1.5 *Školní vzdělávací program*

Školní vzdělávací program je rozdělen na dvě části. První část je věnována vzdělávacímu obsahu, kam řadíme charakteristiku školního vzdělávacího programu, průřezová témata, výchovné a vzdělávací strategie, učební plány a učební osnovy. Druhá část se poté zaměřuje na další související údaje, jimiž například jsou identifikační údaje, charakteristika školy, charakteristika ŠVP a hodnocení. (Baierlová et al., 2022; MŠMT, 2021; NPI ČR, 2022a)

V jednotlivých částech se však potýkáme s problémy. První část je velmi obtížná ke zpracování. Napomáhá tomu nepochopení významu a celková nesrozumitelnost, která se odráží v dílčích částech. Setkáváme se například s termíny týkající se učebních osnov, které nedávají smysl. Tím pádem pedagogové nechápou význam učebních osnov a zapisují zde něco, co by se tu objevovat nemělo. U učebních osnov taktéž nastává problém v podobě absurdního rozsahu, kterého žáci ani učitelé reálně nemohou dosáhnout za rok,

na který jsou osnovy určeny. Stejný problém se vyskytuje u školních výstupů, kdy žák díky nesrozumitelnosti dosahuje formálně stejných školních výstupů v různých ročnících, zatímco realita je jiná. Podobně i práce s průřezovými tématy či výchovnými a vzdělávacími strategiemi je velmi formální a dosud nepochopená. V druhé části, která je věnována souvisejícím údajům, se nevyskytuje tolik nesrovnalostí. Hlavním problémem je zde formálnost některých částí ŠVP. Tyto části se dokonce duplicitně objevují ve vchodu a v životě školy vzhledem k dalším dokumentům, proto i v této části je nutná změna. (Baierlová et al., 2022; NPI ČR, 2022a; NÚV, 2017)

Díky revizi by mělo dojít ke zjednodušení Školního vzdělávacího programu a zároveň k podpoře jeho využívání ve vzdělávání. Každá základní škola v České republice se bude moc sama rozhodnout, zda bude pracovat se vzorovým či centrálně vypracovaným Školním vzdělávacím programem, nebo si jej vypracuje sama. Tím pádem školy dostanou volnost pro svou inovaci, ale zároveň bude poskytnuta pomoc školám, které nebudou mít takovou možnost vytvořit si vlastní ŠVP. Nad rámec vzniknou praktické a metodické učební pomůcky zaměřené na skutečné zvládnutí jádrových vzdělávacích výstupů, jež budou moc využívat učitelé ve svých hodinách. (Baierlová et al., 2022; NPI ČR, 2022c, 2023)

3.1.1.6 Propojování formálního a neformálního vzdělávání

Propojování formálního a neformálního vzdělávání je zejména prospěšné pro děti a mládež. Práce s dětmi a mládeží má přispívat k nastolení vztahů s dospělými založených na vzájemné důvěře. Činnost poté dále vede k budování zdravých vztahů s vrstevníky a k vytváření bezpečného prostoru, který motivuje děti k jejich plnému rozvoji potenciálu. V rámci revize RVP ZV dojde k podpoře vzdělávacích aktivit. Tyto aktivity budou pobíhat prostřednictvím formálního vzdělávání v ZŠ a zájmového vzdělávání ve školních družinách či klubech. Díky této změně bude docházet k provázání povinné složky vzdělávání a volnočasových aktivit. Školy budou podporovány spolupracovat s dalšími mimoškolními organizacemi, odbornými pracovišti, science centry, muzei, středisky ekologické výchovy a odborným soustředěním. K výstupům z neformálního a zájmového vzdělávání, které budou doložitelné, budou moc školy přihlídnout při přijímacím řízení či ve školním portfoliu žáků. Propojení mimoškolního vzdělávání odpovídá i na myšlenku, že nebude povinný druhý cizí jazyk. Pokud se žák bude chtít učit dalšímu cizímu jazyku, může využít právě mimoškolní vzdělávání. (Fryč et al., 2020; NPI ČR, 2022a)

3.2 Zadání pro NPI ČR

Skupina expertů ministerstva školství pro revizi RVP ZV dokončila technické zadání pro další proces revize. Dne 1. února 2023 vyšel dokument Zadání pro NPI, který udává přesnější výstupy Strategie 2030+ a dokumentu Hlavní směry revize RVP ZV. Změny, které nejsou zmíněny v dokumentu Zadání pro NPI ČR, vycházejí i nadále z Hlavních směrů revize RVP ZV. (MŠMT, 2023)

Dokument Hlavní směry revize RVP ZV se zabýval tak zvaným jádrovým a rozvíjícím vzdělávacím obsahem. Nicméně Zadání pro NPI ČR zdůrazňuje, že se už nikoliv nebude hovořit o jádrovém a rozvíjícím vzdělávacím obsahu, ale o společném obsahovém základu (dále společný základ). Tento společný základ bude určen všem žákům v příslušném stupni vzdělávání. Obsah bude redukován a aktualizován tak, aby odrazil současný stav poznání a vycházel z trendů vývoje světa a společnosti. Bude kladen důraz, aby vzdělávací obsah vycházel z individuálních potřeb žáků a jejich reálných zkušeností. Důvodem je vize, že žáci si budou klást otázky a hledat odpovědi, čímž bude docházet k motivaci učení. Vzdělávací obsah bude v novém RVP ZV v podobě očekávaných výstupů rozdělen na čtyři pětiny času, jež zbývá po odečtení disponibilních hodin. Tyto očekávané výstupy budou definovat společný základ a budou formulovány pro klíčové kompetence, základní gramotnosti a vzdělávací oblasti a obory. Minimální úroveň nebude součástí RVP, ale bude zapracována v rámci metodické podpory. V RVP ZV již nebude samostatná kategorie Učivo. V některých situacích však bude učivo součástí očekávaného výstupu. (Berki et al., 2023; MŠMT, 2023)

Pomocí očekávaných výstupů jsou v RVP ZV popsány klíčové kompetence na konci 5. a 9. ročníku. Ve 3. ročníku je navíc popsána matematická a čtenářská gramotnost. Klíčové kompetence jsou i nadále samostatnou kapitolou v RVP. Avšak v rámci revize byla přidána kulturní kompetence a doplnění základních gramotností. Jak už bylo výše zmíněno, rámcový vzdělávací plán stanovuje pouze celkový počet hodin pro 1. a 2. stupeň. Na 1. stupni se jedná o 15 % z celkové maximální hodnoty, která činí 118 hodin. Tato disponibilní časová dotace vytváří místo, které slouží k rozšíření vzdělávacího obsahu nejen nad společný základ, ale i pro jeho procvičování a upevňování. Cílem tohoto myšlení je umožnění maximálního rozvoje schopnosti jakéhokoli žáka, a tím dosáhnout snížení nerovnosti v přístupu ke vzdělávání. To je hlavní cíl revize RVP ZV. (Berki et al., 2023)

Největším překvapením a zároveň podporou pro školy budou modelové školní vzdělávací programy. Prozatím se mluví o třech typech školních vzdělávacích programů, které budou

obsahovat strategie rozvoje klíčových kompetencí. Alespoň jeden z těchto modelů bude korespondovat s nynějším uspořádáním výuky převážné části školních institucí. Jedná se o model, kdy jednotlivé předměty budou odpovídat vzdělávacím oborům. Další model bude postaven na tématech, na které bude možno nahlížet z různých vzdělávacích oborů. Poslední model bude pracovat s integrací předmětů čili oborů. Tyto návrhy ŠVP budou obohaceny o příklady, jak zacházet s disponibilní časovou dotací. Příklady se budou vázány s volitelnými předměty, bloky, projekty a tematickou výukou, ale i na neformální vzdělávání mimo školu. Revize také nezapomněla na školy, které se nachází v malých obcích. Pro tyto školy bude vyhotoven Školní vzdělávací program pro malotřídní školy. Modelové školní vzdělávací programy ušetří školám časovou náročnost, ale i přesto se budou muset s novým ŠVP seznámit, zaznamenat změny a nadále je využít ve své praxi. (Berki et al., 2023)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část diplomové práce se blíže věnuje velké revizi kurikula z pohledu učitele 1. stupně ZŠ. Cílem výzkumu je tedy zanalyzovat názor a přístup učitelů 1. stupně základní školy k soudobé revizi kurikula. Pro tuto práci byl zvolen kvalitativně orientovaný výzkum. „Kvalitativní metody mohou pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížněji podchycují“ (Strauss & Corbin, 1999, s. 11). Pro nás to tedy znamenalo proniknout více do hloubky dané problematiky. V rámci kvalitativně orientovaného výzkumu byla vybrána výzkumná metoda polostrukturovaného rozhovoru s učiteli 1. stupně základní školy.

4.1 Výzkumné cíle a otázky

Hlavní cíl výzkumu je zjistit přístup učitelů 1. stupně ZŠ k revizi kurikula primárního vzdělávání.

Dílčí výzkumné cíle:

- Zjistit názor učitelů 1. stupně ZŠ na současný RVP ZV.
- Odhalit názor učitelů 1. stupně ZŠ na změny týkající se velké revize RVP ZV.
- Popsat, jak revize kurikula ovlivňuje pedagogickou praxi.

Hlavní výzkumná otázka zní: Jaký přístup mají učitelé 1. stupně ZŠ k revizi kurikula primárního vzdělávání?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaký je názor učitelů 1. stupně ZŠ na současný RVP ZV?
- Jaký je názor učitelů na změny v rámci velké revize RVP ZV?
- Jak změny v kurikulu ovlivňují pedagogickou praxi?

4.2 Sběr a analýza dat

V kvalitativním výzkumu se nejčastěji ke sběru dat využívá polostrukturovaný či hloubkový rozhovor. K výzkumnému šetření této diplomové práce bylo zvoleno polostrukturované interview. Gavora (2010) uvádí, že díky výzkumné metodě se lze dostat do hloubky motivů a postojů participantů, o co nám právě šlo. Švaříček a Šed'ová (2014) tvrdí, že je důležité se na polostrukturované interview dopředu připravit. Tato příprava tkví

v předem stanovených schématech základních témat, které vychází z výzkumných otázek. Následně si ke každému tématu vytvoříme okruh otázek, který je dále rozvíjen navazujícími otázkami. Tyto navazující otázky nejsou předem připravené a vyplývají z odpovědí participantů či se snaží na ně reagovat. Celkově bylo uskutečněno 10 polostrukturovaných rozhovorů s učiteli 1. stupně základní školy. Rozhovory probíhaly dle individuálních požadavků každého participanta. Z toho důvodu bylo šest rozhovorů realizováno při osobním setkání a zbylé 4 rozhovory byly řešeny prostřednictvím mobilního telefonu. Všichni zúčastnění souhlasili s nahráváním rozhovoru a taktéž byli informováni o tom, že výpovědi budou použity pouze pro účely výzkumu viz Příloha I. Hlasové záznamy trvaly v rozmezí 15–50 minut, a ty byly následně přepsány do dokumentů Microsoft Word. Je nutno podotknout, že data byla sbírána ještě do doby, než vyšlo Zadání pro NPI, které zpřesňuje výstupy z dokumentů Strategie 2030+ a Hlavní směry revize RVP ZV.

Po transkripci rozhovorů byla tato data zpracována metodou otevřeného kódování. Kašpárková (2009, s. 82) uvádí, že se jedná o „proces rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů.“ Během analýzy dat byly přiřazeny k výpovědím kódy. Následně v rámci těchto získaných kódů byly zjišťovány společné znaky. Poté těmto společným znakům (kódům) byly přiřazeny tak zvané kategorie, které budou více popsány v kapitole Analýza dat a interpretace výsledků.

4.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek se skládal z deseti participantů. Jednalo se o zastoupení osmi žen a dvou mužů, kteří pracují ve školství na pozici učitel 1. stupně ZŠ. Participanté pochází ze Zlínského a Jihomoravského kraje. V rámci výzkumu jsme volili různorodost délky trvání praxe v oboru pro zajímavější výsledky. Kvůli zachování anonymity jsem se rozhodla pojmenovat jednotlivé participanty písmenem U a následně jsem k lepšímu a jasnějšímu rozlišení přiřadila čísla.

4.3.1 Charakteristika výzkumného vzorku

U1

Paní učitelka (U1) se pohybuje ve školství již 24 let. Nyní je třídní učitelkou 5. třídy. Během své dlouhodobé praxe měla několik možností podílet se na úpravách Školního vzdělávacího programu. Momentálně pracují na přípravě ŠVP v rámci malé revize RVP ZV. Rozhovor probíhal formou osobního setkání.

U2

Paní učitelka (U2) působí ve škole na vesnici. Její náplň práce má dvě funkce, protože je třídní učitelkou 2. třídy a zároveň ředitelkou dané školy. Ve školství působí 18 let s pauzou tedy na mateřskou dovolenou. Rozhovor byl taktéž realizován v rámci osobního setkání. Škola má již ŠVP upraven dle nejnovějšího RVP ZV.

U3

Již 36 let působí ve školství paní učitelka (U3). Momentálně působí na pozici učitele v 1. třídě městské školy. Dříve však působila jako ředitelka školy v malé obci. Za svou dlouhodobou praxi měla možnost zažít dřívější osnovy a vznik samostatného RVP a ŠVP.

U4

Paní učitelka (U4) působí jako třídní učitelka 4. třídy. Na škole však zaujímá také pozici koordinátorky ŠVP. Kurz absolvovala teprve před třemi lety, avšak v praxi působí již 15 let. Nyní škola vytváří nový školní vzdělávací program v rámci změny vedení instituce. Rozhovor probíhal prostřednictvím telefonu.

U5

Tento rozhovor byl realizován taktéž prostřednictvím telefonu. Jednalo se o paní učitelku 3. třídy, která tedy na škole působí jako ředitelka základní i mateřské školy na vesnici. Ve školství působí již 17 let v rámci kterých absolvovala dvě mateřské dovolené. Paní ředitelka má bohaté zkušenosti s ŠVP, jelikož na malé škole jej vypracovává a přetváří sama.

U6

Paní učitelka (U6) působí ve školství velmi krátce. Do školy nastoupila před pěti lety, avšak po roce nastoupila na mateřskou dovolenou. Minulý rok se do praxe zase vrátila a nyní působí na škole jako třídní učitelka 2. třídy. V rámci malé revize se nyní podílí na dílčích změnách v ŠVP v oblasti český jazyk. Rozhovor proběhl formou osobního setkání.

U7

Participant U7 zastupuje mužskou stranu. Jedná se o učitele 5. třídy, který ve své praxi působí již 20 let. Za tuto dobu načerpal mnoho zkušeností týkající se úprav a podílení se na vytvoření ŠVP školy. Učitel preferoval osobní setkání.

U8

Paní učitelka (U8) působí ve školství už 34 let. V rámci své dlouhodobé praxe osobně zažila vznik Bílé knihy a následné zavádění rámcových i školních vzdělávacích programů. Na Školním vzdělávacím programu se za své působení podílela na vzniku i na dílčích úpravách. Nyní je třídní učitelkou 3. třídy. Rozhovor probíhal přes telefon.

U9

Předposlední participantem je paní učitelka, která má třídnictví v 1. třídě. Zároveň také na působící škole vykonává funkci koordinátorky ŠVP. Ve školství pracuje 12 let, z toho však polovinu strávila na mateřské dovolené. Poté absolvovala kurz pro koordinátorku ŠVP. Nyní se podílí na úpravách ŠVP. Rozhovor probíhal formou osobního setkání.

U10

Druhý mužský participant působí ve městské škole jako třídní učitel 4. třídy. Ve školství pracuje již 9 let. V rámci nové revize se podílí na dílčích změnách ŠVP a učí se novým poznatkům týkající se zavedení informatiky. Rozhovor probíhal formou telefonátu.

5 INTERPRETACE DAT

Po transkripci rozhovorů proběhlo otevřené kódování. V rámci analýzy dat mi vznikly čtyři kategorie a jejich subkategorie, které budou následně popsány a vysvětleny. Kategorie nesou název Přístup učitelů k RVP ZV, Angažovanost učitelů, dále Implementace v praxi a Návrhy na připomínkování. Pro lepší přehlednost jsem zvolila tabulku.

Tabulka č. 1: Kategorie a subkategorie výzkumného šetření

KATEGORIE	SUBKATEGORIE
1. Přístup učitelů k RVP ZV	Lektoman
	User
2. Angažovanost učitelů	Tahouni
	Snaživci
	Pasivisté aneb revize jako tabu
3. Implementace RVP ZV v praxi	Kočkopes
	Živý dokument
4. Návrhy na připomínkování	Vize v lepší zítřky
	Reálné vidění

5.1 Přístup učitelů k RVP ZV

První kategorie zahrnuje otázky, které se týkají Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. RVP ZV je nedílnou součástí každé pedagogické praxe, ale především učitelé pracují spíše s ŠVP školy. V rámci realizovaných rozhovorů bylo patrné, že někteří učitelé, zároveň školy, ještě nemají nový RVP ZV z roku 2021 přečtený a zpracovaný. U většiny rozhovorů byl RVP ZV i ŠVP součástí. Vlivem toho jsem mohla zachytit, jak učitelé s danými dokumenty umí zacházet a zda se v nich orientují. S touto kategorií úzce souvisí dvě subkategorie, které vycházejí jednak z výpovědí participantů, ale také z pozorování při rozhovorech.

5.1.1 Lektoman

Jak už z názvu vyplývá, jedná se o participanty, kteří jsou velkými čtenáři. To se také odráží v praxi, kde bylo patrné, kdo se v RVP ZV a ŠVP vyzná a umí s ním pracovat. Tento přístup šel identifikovat také při práci s RVP ZV a ŠVP školy. Oba dva dokumenty byly u šesti rozhovorů součástí. Tím pádem jsem měla možnost nahlédnout, kde participanti shledávají nedostatky v RVP ZV, které zároveň potvrdily v dokumentu. Tyto postřehy byly různorodé.

Dle některých participantů je po obsahové stránce RVP ZV málo srozumitelný vlivem nízké konkrétnosti. *„Podle mého názoru (hmm) je RVP příliš obecný. Pod některými pasážemi si nemohu vždy něco představit a nevím, co si mám představit. Proto bych chtěl, aby Rámcový program byl více konkretizovaný, abychom lépe věděli, co si oni někde na tom ministerstvu pod daným pojmem představují,“* oznamuje U7. S tímto názorem bezesporu souhlasí i paní učitelka U6, která říká: *„Tak já si myslím, že je málo srozumitelných, že spousta těch jednotlivých bodů je tak málo konkrétních, že je těžké vůbec pochopit, co je tím myšleno.“* U9 je ztotožněna s názory, které jsou uvedené výše, však konkretizuje úsek, kde k těmto nejasnostem dochází. *„Tento problém nejasností se i týká vymezení toho, co se rozumí pod pojmem gramotnost a klíčové kompetence jo, protože se s tím každodenně pracuje a málo který učitel o tomto ví víc. Takže i toho by stálo za změnu.“* Avšak s výroky svých kolegů nesouhlasí U8, která naopak tvrdí, že je RVP ZV příliš konkrétní. *„Niméně co se týče té obsahové stránky, tak mi přijde zbytečně příliš podrobný až místy nesrozumitelný.“*

Paní učitelka U6 se přímo ve svých odpovědích zaměřila i na nový RVP ZV z roku 2021 a sdělila, co ji nevyhovuje slovy: *„Úplně zapomněli na první kroky, a to mě fascinuje.“* K tomu následně dodala: *„...na MŠMT si myslí, že každé dítě má počítat a už s ním umí zacházet, oni to prostě neumí.“* Žáci velmi dobře umí ovládat hry a položky, které je zajímají. Problém však nastává v běžných situacích, kdy mají například napsat text ve Wordu. Tyto počáteční kroky zabírají spoustu času, a pak je zcela nemožné stíhat ostatní probírané učivo. K malé revizi, která ovlivnila RVP ZV, se vyjádřila i U2. *„Přehledný jako bych úplně neřekla jakoby, myslím si, že by tam, i když teď už je přepracovaný zase kvůli té informatice, tak už ho zase jako trochu lépe upravili. Těch výstupů tam omezily, protože on vlastně jako před rokem byla zase nějaká revize malá, jak se tomu říká, takže už tam vlastně něco vyškrcali (hmm) poupravovali, takže teď si myslíme, že zase je jako by víc přehlednější, než byl určitě ten stávající před těmi já nevím pěti deseti lety. Jakoby že teď už je to pro nás možná i to je tím, že se v tom už víc vyznáme, čitelnější jakoby. Takže určitě.“*

Po formální stránce je RVP ZV pro učitele přehledný. Většina však byla toho názoru, že je důležité se nejdříve dokumentem prokousat a zjistit, co se kde nachází, a poté je v něm orientace snadnější. *„Po formální stránce je poměrně přehledný. Najdu si v něm, co potřebuju celkem rychle, protože už vím, jak se v něm orientovat. Ale je pravda, že když jsem kdysi dávno začínal, vůbec jsem nevěděl, kde, co je. Takže jsem se tím musel sám překousat a pokousat.“* Podobný názor mi byl sdělen i od U8: *„Samozřejmě že teď už se v něm velmi hezky orientuju, protože vím, kde, co je a vesměs pracuju furt s tou stejnou částí.“* V rámci rozhovorů mi bylo několikrát řečeno doporučení od učitelů, že i já sama bych si nejlépe měla pročíst aktuální RVP ZV, aby přechod do praxe byl pro mě méně náročný.

5.1.2 User

User v překladu znamená uživatel. Tento pojem jsem přetransformovala i na učitele. Jedná se o tedy o pedagoga, který s RVP ZV i s ŠVP pracuje, ale již se o něj nezajímá do hloubky. Nehledá zde nesrovnalosti a nad danými pojmy nepřemýšlí a nediskutuje. U realizovaných rozhovorů bylo patrné, kdo opravdu pracuje s RVP ZV do hloubky a kdo jen spíše povrchově. Těchto přístupů si jde i povšimnout z následujících výpovědí. U1 na otázku týkající se názoru na RVP ZV odpověděla: *„Tak jako můj názor je takový vlastně, že je postavený docela dobře.“* Z odpovědi paní učitelky nelze jednoznačně říct, zda ji nový RVP ZV vyhovuje nebo ne. Na další otázky odpovídala U1 velmi výstižně a myšlenky vůbec nerozvíjela. Spíše se jednalo o dvouslovní odpovědi. Se stejným přístupem odpovídala i bývalá paní ředitelka U3 na stejné položené otázky. *„Je srozumitelný, pro mě teda je srozumitelný a přehledný, jo, to bez debat. Umím si tam najít, co potřebuju, hmm, jako tady s touto stránkou formální nemám sebemenší problém.“* Po zeptání na obsahovou stránku přešla U3 na jiné téma. Z její neverbální komunikace šlo poznat, že se ji na otázku nechce odpovídat, a proto přenesla důraz na jiné téma. Nicméně přecházení od tématu během rozhovorů bylo na denním pořádku, protože se jednalo o úvahy týkající se revize, které nejsou učitelům příliš blízké a příjemné.

Podobné odpovědi použila v rozhovoru také paní ředitelka U5, která mi sdělila: *„Já si myslím, že je zpracovaný dobře ehm, jako po všech stránkách. Je to jasné tam. Jako v rámci toho prvního stupně si myslím, že jo. Že je adekvátní. Mám pocit, že dříve tam toho bylo víc jo, že se toho děti musely učit víc.“* V dalších otázkách však pronesla, že nový ŠVP vytvářela sama podle vzorových školních vzdělávacích programů vytvořené od MŠMT. Z toho tedy vyplývá, že na škole se s ŠVP pracuje spíše formálně v rámci zákona, ale nikterak

do hloubky. Dále již s tímto dokumentem nepracují tak, aby jim vyhovoval a spíše jej berou jako povinnost.

5.2 Angažovanost učitelů

K nejzajímavějším zjištěním došlo právě v této kategorii s názvem Angažovanost učitelů týkající se revize RVP ZV. Mezi participanty se také nacházeli koordinátoři ŠVP, kteří by měli zaznamenat dění vlivem velké revize RVP ZV. Pokud tomu tak není, informují o změnách ředitelé školy, kteří také byli zastoupeni mezi participanty. Z výpovědí participantů šly i poznat rozdíly mezi učiteli, kteří učí na škole kratší dobu, nebo naopak dlouho. V rámci otevřeného kódování mi vzešly tři subkategorie, které následně budu interpretovat. Avšak je nutno podotknout, že ne všichni účastníci výzkumu lze zařadit do jedné z těchto kategorií.

5.2.1 Tahouni

V každém zaměstnání je důležité, aby někdo zastupoval funkci tahouna. Jedná se o člověka, který posouvá celý tým o kus dopředu. Je aktivní a nečeká do té doby, než mu někdo řekne, co má dělat. Takových lidí je taktéž potřeba i u revize RVP ZV ze stran učitelů. Jedná se převážně o učitele, kteří vidí smysl v dané revizi a zajímají se o ni. Nicméně výběr participantů byl omezen na učitele, kteří nejsou součástí žádné skupiny podílející se na procesu velké revize RVP ZV. Z toho důvodu jsou do této subkategorie zařazeni učitelé, kteří sledují dílčí změny, ví o nich a dále o nich debatují. *„My s tím počítáme, pročítáme nějaké materiály. Já pracuji ještě ve skupině jakoby co se týká jakoby místního akčního plánu, takže tam vlastně to právě prodiskutováváme, takže víme, že vlastně má přijít k nějaké jakoby revizi,“* říká U2. U7 své povědomí o revizi komentuje slovy: *„No tak víte. Je známo, že učitelé jsou celkem zvědavé bytosti. Já místo toho, abych se rozčiloval nad politikou našeho státu, tak se raději podívám na internet, a tam už nějaké novinky na tu tak zvanou revizi nacházím. Občas se podívám i na nějakou tu konferenci, ale pak to vypínám a směju se tomu, co to tam vymýšlí. No a samozřejmě jsem pak naštvaný, co nás čeká. Takže ano, snažím se to v rámci možností sledovat.“* Z těchto odpovědí je patrné, že si participanté vyhledávají informace sami ze své vlastní vůle a o danou problematiku mají zájem. Nicméně ani jeden z těchto tahounů se nezapojil do procesu připomínkování, protože jej neshledávají jako užitečný, *„...čím víc připomínek, tím si myslím, že v tom budou mít víc chaos a problémy jo,“* jak uvádí U2.

V průběhu rozhovorů s participanty U2, U6 a U7 zaznělo několik změn, které mají nastat vlivem velké revize RVP ZV. Mezi tyto změny byly zařazeny podpora/zavedení formativního hodnocení, dále jádrové a rozvíjející učivo a nepovinnost druhého cizího jazyka. U6 se k formativnímu hodnocení vyjádřila tímto způsobem: *„Mně se rozhodně nelíbí hodnocení, pokud se změní hodnocení, tak opravdu nevím. Pokud bude pouze slovní hodnocení, tak to do teď nechápu a nevím, zda to tak myslí, ale pokud bude pouze formativní hodnocení, tak by bylo nutné, aby každá učitelka dostala další nějakou sekretářku, která bude za ni něco psát. Já jsem zažila, že jsem psala dětem slovní hodnocení pro třetí třídu a měla jsem málo žáků, ale zabralo mi to opravdu mnoho času, jako strašlivého času, aby to sedělo na každého žáka zvlášť, aby člověk nekopíroval nějaké texty, ale opravdu přemýšlel nad každým tím žákem, tak to trvalo strašlivého času a pokud bych měla velkou třídu, tak bych si to nedokázala představit a nemohla bych jim dávat během roku známky a neustále něco psala, tak by to bylo strašlivě náročné.“* Nevýhodu formativního hodnocení neshledává pouze v časové náročnosti, ale *„...byla jsem tak vyčerpaná, protože to vzalo moc času a neviděla jsem pro mě tu zpětnou vazbu. Protože ti rodiče tomu nerozumí a raději chtějí vědět tu známku, protože je pro ně jasné, co to znamená. No hlavně dokud neuvidí známku, tak s dítětem nezačnou nic dělat. Hlavně některé učitelky nemusí být citově hodné a mohou žákům ublížit.“* S formativním hodnocením není taktéž v souladu ani U7. Jeho negativní postoj lze postřehnout z jeho výpovědi. *„No viděl jsem, že se má přecházet na formativní hodnocení a s tím tedy v souladu nejsem. Záleží opravdu na každé škole, jak si tu klasifikaci vede a prostě nedonutíte chlapce běhat, když mu to není blízké, a tak ani nedonutíte mě jakožto učitele klasifikovat slovně. Vždyť když k tomu nemám vlohy a nechci to dělat, tak proč musím?“* Každé hodnocení má své pro i proti a žádné není stoprocentní. K největšímu rozmachu formativního hodnocení dle ČŠI (2022) došlo v době kovidové.

Učitelé shledávají taktéž problémy v jádrovém a rozvíjejícím učivu (nyní již společný základ). *„Některé ty děti vypadaly, že to s nimi nepůjde a bude to s nimi obtížné a já bych jim potom dávala jen ten základ a udělala bych strašnou chybu, protože to dítě se mění a může dosahovat nakonec lepších výsledků než dřívější premiant,“* říká U6 z vlastní zkušenosti. Ale nakonec i s U2 se shodly, že takto diferenciovaná výuka již v praxi probíhá, ale zároveň *„Mám z toho opravdu smíšené pocity,“* uvedla U2.

Poslední změna, kterou učitelé zaznamenali vlivem revize RVP ZV, se týká spíše druhého stupně základní školy. Jedná se o myšlenku nepovinnosti druhého cizího jazyka. *„Pokud by k tomu došlo, tak by to určitě bylo lepší pro spoustu dětí, protože slabší děti mají problém*

jako zvládnout psaní češtiny a angličtiny, ale angličtinu jsou ještě schopni, protože děcka jsou často na mobilech nebo počítačích, tak sledují různé YouTube i v angličtině, takže to je ještě nějakým způsobem zajímavá, nicméně nemusí tomu rozumět, ale aspoň slyší ten jazyk a dokáží ho aspoň nějak napodobovat jako dobře, ale další cizí jazyk je pro ně úplně smrtelný a obdivuju učitele, kteří to učí na druhém stupni, že to s těmi dětmi vydrží.“ V rámci této změny by učitelé velmi rádi podpořili mimoškolní vzdělávání, kde žáci mohou rozvíjet to, co je baví. To se jedná i o další cizí jazyky, které se mohou učit v rámci kroužků či Domovů pro děti a mládež.

5.2.2 Snaživci

Snaživci jsou participanti na pomezí tahounů a pasivistů. K revizi by se měli stavět pozitivně a zároveň zde shledávat i negativa. Jak bylo zmíněno již na začátku, participanti nejdou striktně vymezit a jejich názory se prolínají. Převážně sem však spadají ti učitelé, kteří se snaží vlastním úsilím změny zaznamenávat vlivem revize, ale nikterak se do ní neangažují a nediskutují nad tímto tématem. Tuto skupinu vystihl participant U10, který se vyjádřil k revizi tímto způsobem: *„Samozřejmě o ní vím. Je toho plný internet. Snažím se občas kouknout, abych věděl, na co se mám dřív nebo později připravit, ale nijak jinak to neřeším. Ani ve škole se o tom zatím nebavíme.“* Nakonec i paní učitelka U3 se přiznala, že si občas některé informace vyhledává *„...já dělám jako machra, ale ze zvědavosti se občas podívám, co je nového.“*

Pokud se zaměříme na participanty, kteří zároveň zastávají pozici koordinátora ŠVP, opět bych je zařadila spíše do skupiny snaživců. Koordinátorka ŠVP U4 se k přístupu k revizi vyjádřila: *„Zajímám, ale zatím ne tak do hloubky.“* Poté ještě přidala informaci: *„Tak víte co, já jsem v nějaké té skupině, kde jsou koordinátoři ŠVP, tak tam to občas sleduju, nebo různé ty diskuze a v dubnu pojedu na konferenci, takže ano, ale zatím ne úplně do hloubky.“* Druhá koordinátorka, která se zúčastnila polostrukturovaného rozhovoru, se vyjádřila podobným způsobem: *„No, jelikož jsem koordinátor ŠVP, tak bych si to měla samozřejmě hlídat jo. Ale není to tak, že bych hltala všechny informace. Víím o tom, co se zhruba má stát, ale ještě dál to nešířím, protože je ještě čas. Není důvod se zbytečně stresovat dopředu. Hlavně se vždycky zasměju nad diskuzemi na facebookových skupinách a na internetu, kde se spousta učitelů rozčiluje zbytečně.“* Následně ještě přidala dodatek: *„Pokud jim to vadí, tak snad mají připomínkovat, nebo něco pro to dělat. Ale když ani neotevrou pusy, tak pak je to těžký. Takže ano, víím, o ní.“* Z těchto výpovědí lze podotknout, že informace získávají koordinátoři především v rámci sociálních sítí a skupin, kde jsou

členy. Avšak některé informace získávají prostřednictvím médií, převážně tedy z televize. „*Třeba teď v médiích proběhlo, že se nebude do třetí třídy známkovat.*“ Opravdu jsou informace, které proběhnou médií, pravdivé? Nebylo by vhodné si tyto změny ověřit, zda se jedná o pravdivou či mylnou informaci? „*A člověk si musí i informace z médií ověřovat, protože někdy co slyšíte za věci v těch zprávách, tak přemýšlím, co a kdo jim něco takového řekl,*“ utvrzuje participant U7.

5.2.3 Pasivisté aneb revize jako tabu

Zcela zásadním a překvapivým zjištěním pro mě byla ta informace, že se jedná o téma, které není učitelům příliš atraktivní. Toto sdělení mi bylo také řečeno při telefonické domluvě k následnému rozhovoru. Participanti se ujistovali, zda budou jejich výpovědi opravdu anonymní. Někteří právě raději zvolili realizaci rozhovoru prostřednictvím mobilního telefonu, aby byla pro ně zaručená anonymita. Dokonce mi bylo nabídnuto, zda nemohou učitelé zodpovědět otázky písemnou formou. Tento fakt se taktéž odrážel při výpovědích. V mnoha případech se jednalo o velmi krátké odpovědi. Ve výrazech učitelů však bylo taky zřejmé, že ani neví, co mají na danou otázku odpovědět. Participanti taktéž velmi rádi odbíhali od tématu, a proto jsem je musela trochu usměrňovat. Z toho důvodu jsou délky rozhovorů různorodé a v některých případech byly i velmi rychle ukončené. Tyto podměty, které jsou zmíněné výše, řadím mezi limity výzkumného šetření.

Velmi mě překvapilo, že o daném tématu neradi také mluví koordinátoři ŠVP působící na školách. Myslela jsem si, že právě oni by měli být ti, kteří budou připomínkovat a propagovat danou revizi. Koordinátoři by měli být ti tahouni dané školy a informovat své kolegy o jistých změnách, které mají nastat. Ale opak byl pravdou. V rámci rozhovorů bylo zjištěno, že koordinátoři zastupují spíše subkategorii Snaživci, nebo dokonce Pasivisté aneb revize jako tabu. Rozhovor s koordinátorkou ŠVP označenou U4 proběhl ve velmi krátkém čase, tedy něco málo okolo deseti minut. Tento fakt se odrážel i ve výpovědi U9, která se k připomínkování vyjádřila takto: „*Vím, o tom, že se může připomínkovat a psát nějaké doporučení, nebo změny, které bychom si přáli, ale ne. Stejně si myslím, že všechny připomínky nemají šanci přečíst.*“ Pokud budou mít všichni učitelé takový přístup k revizi a k připomínkování, nebude zde odrážena realita, která probíhá ve školách. Právě učitelé by měli být hlavními iniciátory revize RVP ZV a podílet se na ní. Protože oni sami ví nejlépe, jak to v praxi probíhá.

Mezi pasivisty také řadíme i učitele, kteří působí ve školství již řadu let. Například U8 uvádí její postoj k revizi: *„No jen jsem slyšela, že se chystá, ale že bych to sledovala, to opravdu ne. Za ty roky jsem zjistila, že to nemá cenu se zbytečně nad něčím rozčilovat, protože stejně s tím nic nezmůžete. Jedině se musíte podřít a stejně ty změny přijmout. Nic jiného vám jako učitelce nezbyvá. Takže ano, vím, že se něco chystá, ale co, to opravdu nevím.“* S tímto tvrzením souhlasila i další participantka, která učí již 36 let a vyjádřila se slovy: *„Čekám až co udeří. Už jsem dlouho ve školství a většinou ty změny nejsou k lepšímu, spíše jdou až za tu praxi, protože učitel je velmi pružná osobnost, která se umí velmi dobře přizpůsobit.“* Tato skutečnost se z části dá pochopit. Učitelé, kteří mají dlouhodobé působení na školách, zažili tolik změn, které v praxi nefungovaly. Tím pádem se není divit, že jsou již vyčerpaní z nějakých změn, které k ničemu nevedou. Tento poznatek utvrdila i U3: *„Nerozčítit se, a na tom trvám, a to je moje poslední slovo. Oni opravdu netuší, co jejich vynálezy dělají v praxi.“* Na druhou stranu je nutno podotknout, že právě tyto kantoři ví, co se za ta dlouhá léta osvědčilo a měli by tyto postřehy předávat dál.

V neposlední řadě do dané kategorie spadá i paní ředitelka U5, která mi sdělila: *„Přiznám se, že jsem skutečně neslyšela, že má být nějaká nová revize.“* Avšak svou odpověď si obhájila tím, že *„... jako mnohé školy nemají ani tohle, tu malou revizi.“* Stejného názoru byla i U1, která uvedla: *„Vím, že se chystá i velká revize, ale to se přiznám, to je pro mě docela jakoby, ono to není daleko, ale pro mě osobně ano. My se teď vlastně věnujeme jenom té malé.“* Opravdu některé školy nemají ještě vytvořený nový ŠVP v rámci malé revize RVP ZV 2021. Tento upravený ŠVP budou muset opětovně předělávat v rámci další revize, která nabyde v platnost již další rok. *„Kdoví, co nás čeká, protože kolegové už se děsí, protože ta práce byla obsáhlá, protože máme nové vedení a dělali jsme nový ŠVP, takže oni se děsí, že budeme dělat zase nový,“* uvedla U4. Z mého pohledu mohly začít obě revize současně a nabýt platnosti ve stejný rok, aby školy nemusely opravovat znovu ŠVP, který byl nedávno vytvořen. *„Hlavně se furt něco mění a místo toho, abyste se opravdu věnovala těm dětem, tak strávíte spoustu času na práci s ŠVP a jeho změnách, které vůbec neodpovídají praxi,“* sděluje ředitelka školy U5.

Nicméně zde se mi vytváří otázka informovanosti. Jsou učitelé dostatečně informováni o revizi kurikula? Jak a kde učitelé i širší veřejnost získává informace týkající se dílčích změn v rámci revize RVP ZV? Existují i jiné propagační materiály, které najdeme i mimo internetové zdroje? Opravdu za to mohou učitelé, že se nezapojují a neangažují do samotného procesu revize, nebo se vyskytuje problém někde jinde? Z rozhovorů mi bylo

patrné, že pokud se sám učitel tématu nevěnuje a nesleduje ho, tak horko těžko pochytí, že se nějaké změny chystají. Ovšem byly zřízeny nově internetové stránky, které obsahují podrobnosti týkající se malé i velké revize RVP ZV. Zde najdou školy také podporu od MŠMT. NPI ČR taktéž pořádá online konference, které probíhají vždy jednou za měsíc. Na tomto setkání proběhne sdělení, v jaké fázi se momentálně revize nachází a jaké jsou další následné kroky. V rámci konference může veřejnost položit otázku na účastníky revize a mělo by se dostavit také odpovědi. Konference je však omezena na dvě hodiny. Za tento čas není možno zodpovědět všechny otázky. Podpora ze strany MŠMT a NPI ČR vzrůstá prostřednictvím internetových zdrojů, ale v dnešní době přeci není samozřejmostí, že každý člověk má možnost přístupu na internet.

5.3 Implementace v praxi

Implementace je část revize, která probíhá po schválení revidovaného Rámcového vzdělávacího programu. Školy musí nejprve poupravit své školní vzdělávací programy, a poté přichází náběhové období, od kterého musí školy začít učit podle nového ŠVP viz teoretická část druhá kapitola. Úpravy ŠVP se liší vlivem toho, zda se škola nachází ve vesnici či ve městě. V rámci mých zjištění jsem dospěla k tomu, že na menších školách, které se nachází v menších obcích, zpracovává školní vzdělávací program sám ředitel školy. Tyto odpovědi vyplývají také z výpovědi participantky U5, která říká: *„Mělo by to probíhat tak, že si sednou ti učitelé a spolu na tom pracují. My jsme malinkatá škola a chtěli jsme jet už od září podle toho nového ŠVP, takže jsem to celé já zpracovala. Pročetla jsem si to, vyloučila jsem vlastně ty oblasti, které se vypouštěly. Tam přibyla informatika, takže jsem to zpracovala celá sama.“* Stejného názoru byla také bývalá paní ředitelka na malotřídní škole U3, která se k této dané skutečnosti vyjádřila tak, že *„...velké školy, které jsou velmi dobře personálně obsazené, je tam spousta lidí, kteří se mohou o takovou práci na takovém zásadním dokumentu jako ŠVP, tak se prostě můžou o tu práci podělit. Když to bylo přiděleno malotřídním školám, kde byli třeba tři lidé ve sboru, tak si asi sotva dokázal někdo představit, jako jaká ta práce je.“* Zatímco na větších školách nacházející se ve městech probíhá příprava nového školního vzdělávacího programu v rámci spolupráce pedagogů dané školy. Ti si rozdělí části ŠVP a nadále každý pověřený pedagog dané části pracuje sám a zpracovává do ŠVP nově vzniklé změny. Participant U7 při rozhovoru uvedl: *„Tak my se jako sbor domluvíme, kdo si jakou část vezme a k této části, kterou si vezmeme, se věnujeme individuálně. Takže vezmu si nový RVP a starý a vyškrtávám.“* Tyto změny jsou dále zapracovány do ŠVP, které zkontroluje koordinátor ŠVP dané školy. *„No pak jsou nutné tyto*

změny zaznamenat do ŠVP,“ uvádí participant U7. Takto zhotovený dokument je nadále předán řediteli školy ke schválení. Ten jej dále posílá ke školní radě, která završuje celý proces. To potvrzuje dále i ve výpovědi nejen participant U7, který tvrdí, že se zhotovený dokument: „...pak předá koordinátorovi, ten na to mrkne a předá řediteli. Ten uděluje souhlas, a poté to jde tuším do školské rady, kde to musí být schváleno.“

Velmi mě překvapily nejednotné podmínky škol. Participanti, kteří působí na školách v menších obcích, se podotýkají s tím, že funkce koordinátora ŠVP zde zastoupena není. Z toho důvodu se musí na těchto dílčích úpravách podílet ředitel školy, který danou funkci zastává. Zatímco ve školách, které působí ve městech, mají tu možnost přijmout navíc pedagoga, jenž funkci koordinátora ŠVP zastane. Proč tedy ze zákona musí mít každá škola vytvořený svůj školní vzdělávací program, když zároveň nejsou na školách splněny stejné podmínky k vypracování daného ŠVP? K této otázce se věnuji v další kategorii s názvem Návrhy na připomínkování.

V této oblasti se však našla i kladná stránka. Jednalo se o podporu ze strany MŠMT, která vytvořila čtyři vzorové školní vzdělávací programy. U10 se k této pomoci vyjádřil takto: „*Ministerstvo vytvořilo jakousi podporu škol. Bylo vytvořeno několik platform, jak by měl vypadat školní vzdělávací program. Lišily se podle toho, kolik pomůcek máme, co chceme investovat a tak dále. Tím pádem jsme nemuseli jakoby nic vymýšlet nového světoborného. Jen jsme si ho doladili podle sebe, aby nám vyhovoval prostě.*“ S touto výpovědí se taktéž sjednocuje paní učitelka U8, která ještě dodala: „*Tento přístup bych ocenila i v dalších letech, protože to ušetří práci a čas.*“ O těchto vzorových školních vzdělávacích programech se zmiňuji ve druhé kapitole v podkapitole Malá revize, ale taktéž ve třetí kapitole, která se zabývá velkou revizí. V rámci teoretické části jsem zjistila, že tyto vzorové ŠVP budou vytvářeny i v průběhu velké revize. Z toho důvodu jsem mohla ujistit účastníky mého rozhovoru, že podpora ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy bude zachována i nadále.

5.3.1 Kočkopes

Zavádění nových změn vlivem revidovaného kurikula je nedílnou součástí života učitele. Práce na školním vzdělávacím programu bývá z velké části velmi časově náročná. Učitelé nově vzniklé změny zaznamenávají a vytváří nový vzdělávací program po vyučování v rámci svého volného času. Tato slova vypovídají i od participantky U6: „... *kdybychom měli zase všechny předměty předělávat, jen toto nám zabírá spoustu času, protože nestíháme*

a děláme to po vyučování. Ale ten čas se dá strávit úplně jinak, například vytváření příprav na další den.“ Z mého pohledu by nebylo od věci vytvořit jednotný školní vzdělávací program, podle kterého by fungovaly všechny školy v České republice. Nicméně by se zde neodrážela individuálnost každé školy, která může být zaměřená na něco jiného, a tím pádem se i lišit od ostatních škol. U6 se taktéž ztotožnila s mou myšlenkou a odpověděla: *„Jako na jednu stranu jednotné ŠVP jo, ale zároveň mně se líbí ta volitelnost, protože pak si člověk může tak trochu vybrat. Takže já nevím.“* Zatímco U3 striktně sdělila, že preferuje jednotnost a dobrovolnost ŠVP. Paní učitelka U3 působí v praxi již několik let a zažila také vznik Bílé knihy a rámcových vzdělávacích programů. Na tuto dobu vzpomíná takto: *„Byly tady dobré a funkční výukové materiály a všechno se muselo rozbourat. Sama jsem osobně zažila, osobně jsem zažila, že opravdu to horizontálně i vertikálně zneprostupnilo školství.“* Paní učitelka U3 spíše odkazuje na dobu před Bílou knihou, která byla pro ni celkově smysluplnější. Nejraději by se vrátila k osnovám, které pro ni osobně byly přehlednější, jasnější a stručnější.

Nicméně v České republice již několik let jsou zavedeny rámcové vzdělávací programy, a i školní vzdělávací programy, s kterými se musíme ztotožnit. Z výpovědí participantů mi však vyvstal problém, který vidí při tvorbě RVP. Tento nedostatek vidí ve skupině lidí, kteří vytváří RVP ZV. Jedná se o skupinu, kterou tvoří především akademici a děkani, jež postrádají právě praxi ve školách. *„Kdyby se zeptali těch učitelů a poslali to na všechny školy, aby se k tomu třeba jako by vyjádřili, tak je to pro ně mnohem přínosnější než to dělat od zeleného stolu,“* uvádí ředitelka školy U2. S tímto názorem se ztotožňuje i participant U3 a uvádí: *„Takže já nevím prostě, jestli konkrétně ve školství mají místo nějakí logisti, proč by to měli být logisti, můžou být učitelé, kterých je tady fakt jako dost tisíc a vědí, co to v těch školách dělá, ty normy, kterými jsme zahrnovaní a u některých víme, že jsou opravdu hodně nefunkční, jo, tak proč se neposlouchají ti učitelé.“* Podobným způsobem se taktéž vyjádřil participant U7: *„No právě od toho by mělo být to připomínkování, nebo ať se jedou podívat k nám do školy a ať si klidně tady celý rok odučí. Ta praxe je něco nenahraditelného a určitě tu praxi v knihách nenajdou.“* Kdyby expertní panel byl vytvořen z řad učitelů a ředitelů škol, kteří v té reálné situaci jsou každý den, ví, že spousta změn, které mají nastat již ve školách fungují. Tímto narážím na podporu formativního hodnocení a na společný základ. Formativní hodnocení na některých školách probíhá běžně ve výuce, jak uvádí U1: *„...formativní hodnocení, které my na škole jakoby už děláme běžně, jo. To je jakoby součástí běžné výuky tady toto formativní hodnocení, tím pádem si myslím, že to ono*

to bude zapracováno i do těch školních vzdělávacích programů.“ Z této výpovědi si můžeme povšimnout, že se jedná spíše o formální úpravy a zapracování hodnocení do školních vzdělávacích programů. Ale přesto s formativním hodnocením nejsem v souladu. Ztotožňuji se s výpovědí od participantky U6, která říká: *„...pokud bude pouze formativní hodnocení, tak by bylo nutné, aby každá učitelka dostala další nějakou sekretářku, která bude za ni něco psát.*“ Opět se vracíme k tomu, že lidé, kteří se podílí na revizi RVP ZV netuší, co formativní hodnocení znamená v praxi.

Myšlenka vycházejí z Hlavních směrů revize RVP ZV o jádrovém a rozvíjecím vzdělávacím obsahu, který následně upravuje dokument Zadání pro NPI, je už na školách taktéž běžnou součástí výuky. To i uvádí U2: *„My to jako normálně děláme, když víte, že máte slabé děti, tak jim prostě řeknete ten základ, ale řeknete i to navíc, ten si zapamatuje základ, ten si zapamatuje navíc, v pořádku.*“ Opravdu se tedy jedná o revizi, nebo spíše o formální úpravy, které se ve školství již dávno vyskytují? *„Tento dokument by měl jít mnohem dopředu a udávat jakési ty trendy té školy do budoucna. Ono to tak v některých zemích opravdu je. Tam jdou po malých krůčcích a tyto krůčky se odráží v tom školství. Ale u nás se několik let nic nedělá, nesáhne se na ten dokument a pak boom, udělají několik zásadních změn najednou a vůbec nemyslí na ty učitele. Na ty nejhlavnější články ve vzdělání,*“ uvádí paní učitelka U9. S tímto názorem zcela souhlasím. Česká republika by se měla inspirovat od zahraničních zemích, ve kterých již revize proběhla a mají za sebou i období implementace. Daným tématem se více zabývám ve východiscích revize kurikula v druhé kapitole.

Od vzniku rámcového vzdělávacího programu uběhlo již několik let. V průběhu bylo do RVP ZV zavedeno několik dílčích změn. Avšak otázkou je, zda tyto dílčí změny dávaly jako celek smysl. *„Od vzniku RVP už je to taky nějaká doba a od té doby se do něj jen vpisovalo, co bylo potřeba, ale takto pročítání celého RVP snad ani z mého pohledu nebylo si myslím,*“ konstatuje U9. V České republice byl poměrně RVP ZV zastaralý a byla a je potřebná změna, kterou si učitelé uvědomují. K těmto změnám však dle mého názoru mělo docházet v průběhu dílčími změnami, aby nedošlo k rozporu mezi teorií a praxí. Pokud však MŠMT vidí budoucnost ve velkých a nárazových změnách, mělo by alespoň poslechnout připomínky od učitelů, kteří jsou obklopeni praxí. *„Ano, opět se už zase jde tou cestou, kterou ta praxe kráčí už několik let, ale veškerá ta tvorba kurikulárních dokumentů jde krok za tou praxí. Jestli to má být kurikulární dokument, tak oni musí jít dopředu, míli před tou praxí. Musí to mít ověřené, odzkoušené, musí vědět, co jim to bude dělat. Ne tady se to prostě*

dělá za pochodu, tak jak školský zákon a provádějící vyhlášky, všechno se prostě dělá za pochodu, a ještě navíc ti co to dělají ignorují připomínky lidí z praxe. Takže většinou pak když něco udělají, tak je to kočkopes, který absolutně neodpovídá podmínkám a potřebám té praxe.“ Pokud však připomínek je nespočetně a podchycení těch důležitých je časově náročné, bylo by vhodné zavést jinou formu připomínkování. Avšak je zde i druhá možnost. Tu shledávám v pilotních školách, u kterých by implementace začala dříve. Tyto pilotní školy se osvědčili při samotném zavádění RVP a ŠVP do praxe. V rámci těchto pilotních škol by aspoň bylo možné zjistit, kam revidovaný RVP ZV spěje a mohlo dojít k dílčím úpravám ještě předtím, než začnou všechny školy učit podle nového RVP ZV.

5.3.2 Živý dokument

Školní vzdělávací program je hlavním a důležitým dokumentem každé školy. Aby docházelo ke kvalitnímu vzdělávání, musí ŠVP odpovídat požadavkům učitelů a zároveň musí být v souladu s RVP ZV. Proto je nutné s ŠVP neustále pracovat. Tyto nejasnosti vypluly na povrch převážně při zavádění nového RVP ZV z roku 2021. *„Ono se to řekne malá revize, ale pravdou je, že ŠVP se bude předělávat jakoby docela, nebo je tam docela velký zásah do toho ŠVP, kdy v některých předmětech se ubírají hodiny, jo, tím pádem se vlastně učivo přesouvá do jiných ročníků a s tím souvisí potom i následná oprava tematických plánů, co se bude, ve kterém ročníku učit. Takže i změna i tady toho se to bude vlastně týkat toho těch tematických plánů,“* vysvětluje celý náročný proces U1. U2 se dokonce zmínila, že k novému ŠVP museli vypracovat *„...takové jakoby dvoj nebo takový jakoby přílohu toho, kde vlastně děti to vlastně ještě neumí v té páté třídě a už by se to mělo učit jakoby v té čtvrté.“* Paní ředitelka U2 sice využila vzorových školních vzdělávacích programů, které byly v nabídce od MŠMT, ale nevyhovoval jim. *„Ano, jakože můžu říct, že jsme vytvořili ŠVP, zjistili jsme, že nám nevyhovuje na tu informatiku, tak jsme ho během třeba dvou měsíců předělali úplně zase znovu jakoby tak, aby nám vyhovoval, protože, to byla ta nabídka vlastně na tom RVPčku, kdy tam jsou ty tři varianty, ke stáhnutí, aby se člověk podíval, pokud jako se vám to zdá super, pokud to neproučíte nebo aspoň se s tím jakoby v těch hodinách, tak nezjistíte, jestli to jako vyhovuje. Takže my jsme po dvou měsících zjistili, že nám to nevyhovuje a vlastně jsme ho celý vlastně předělali.“*

Z výše uvedených výpovědí lze usoudit, že některé školy opravdu berou ŠVP jako důležitý dokument, který má odpovídat a vypovídat o dané škole. Proto s tímto dokumentem neustále pracují a upravují dílčí změny. *„Každý rok jsme ho upravovali, každý rok v tom potrhávali, hele holky to nebudeme dělat, to tam fakt nepasuje, jo, takže fakt my to máme jako živý*

dokument, do kterého si pořád jakoby zapisujeme, neříkám, že ho děláme každý rok nový, ale vždycky jednou za dva roky si sedneme a pojdme vyškrkat, co se nám líbí a nelíbí, tak ale abychom stále dodržovali ty očekávané výstupy,“ vypovídá U2 ze své vlastní zkušenosti. Paní ředitelka mi taktéž sdělila, že s tímto přístupem počítají i do budoucna, co se týče velké revize. Neustále budou na svém školním vzdělávacím programu pracovat tak, aby vyhovoval všem pedagogům na škole. Pedagogický sbor je podle slov paní ředitelky nakloněn k těmto dílčím změnám v průběhu let. Sice se jedná o časovou náročnost, ale pokud se tyto změny zaznamenávají postupně, nezaberou tyto přeměny tolik času.

Zatímco U9 se sice řadí k těm pedagogům, kteří pracují s ŠVP jako s živým dokumentem, ale přesto tyto změny moc nevíta. *„Celkem mě nebaví, že se furt něco mění. Ono se to řekne, že přidají vždy jen něco do dané části, ale neuvědomují si, že my to tam musíme zaznamenat a že ten ŠVP je takový dokument, který se furt mění. Furt se na něj díváme a pracujeme s ním, aby nám pasoval a odrážel tu naši školu. Takže pro mě osobně je nejtěžší zaznamenávat tyto nové věci, protože jako koordinátor jezdím na různá školení a zajímám se o danou problematiku, a pak je problém zase uklidňovat kolegy, že se nemusí bát.“*

U obou dvou participantech si můžeme povšimnout toho, že vidí pozitivní stránky právě v pravidelných úpravách ŠVP. Těmto učitelům jde o to, aby přesně a jasně odpovídalo požadavkům a aby se s ním co nejlépe daným osobám pracovalo. Z mého pohledu je alespoň pro tyto školy následně zapracování změn díky revizi mnohem jednodušší. Již ví, co se, v jaké pasáži nachází a přesně tuší, co bude potřeba, aby ŠVP dávalo jako celek smysl. K tomuto přístupu je nutnost mít zastoupený sbor, který vidí v těchto dílčích úpravách smysl a mají chuť se podílet na ŠVP. Samozřejmě záleží i na přístupu nejen ředitele školy, ale také koordinátora ŠVP. *„Ono se to prostě bez toho nedá. Pokud opravdu chcete jakoby dobře učit, a aby to bylo pro ty učitele srozumitelné a mohli se o to opřít, tak se to prostě musí pořád měnit, jo,“* potvrzuje ředitelka školy U2.

5.4 Návrhy na připomínkování

Poslední kategorie, která vznikla v rámci analýzy dat, nese název Návrhy na připomínkování. Jedná se spíše o přání nebo tužby, které by učitelé chtěli, aby byly vyplněny. Ani jeden participant mého výzkumu nepřipomínkoval a odpověď byla zcela jednoduchá. U2 uvádí: *„Ne to jsem nepřipomínkovala. Já čekám na to, až to vymyslí, a pak to upravíme k tomu obrazu svému, jo. Protože čím víc připomínek, tím si myslím, že v tom budou mít víc chaos a problémy. A hlavně to připomínkování nemají dobře*

vymyšlené. *Uvítala bych spíše nějaké dotazníky na každou školu.*“ Z této výpovědi mi nadále vyzvala otázka, kterou zařadím do diskuse.

5.4.1 Vize v lepší zítřky

V této subkategorii jsem se snažila popsat přání učitelů, které z mého pohledu nejsou natolik reálné. Tyto výpovědi učitelů můžeme určitě nějakým způsobem ovlivnit, ale jedná se o běh na dlouhou trať. Nejedná se pouze o činy učitelů, ale převážně o konání žáků. Pokud tyto dva zásadní články budou spolupracovat, možná se jednoho dne těchto tužeb dočkáme. O jaké konkrétní přání se tedy jednalo?

Paní učitelka U4 v rozhovoru uvedla: *„A co bych si přála já? Aby se děti rády učily, ale to by si přála asi každá paní učitelka. Děcka se prostě neumí učit, oni se učí zbytečně moc informací a neumí vybrat to nejdůležitější z toho učiva. Jo, takže to je teď pro mě výzva. Oni furt jen papouškují, že to tam neměli, ale nedokáží se zamyslet. Takže se spíš navyflují než aby tu získanou vědomost dokázali použít v praxi. A hlavně žáci se těší na doplňkové učivo, které se učit nemusí a nedokážu si představit, podle čeho chtějí to učivo redukovat.“* Tento faktor ovlivňuje z velké části i učitel. Je samozřejmostí, že se žáci musí naučit základ daného učiva, ale to rozšiřující učivo si někdo zapamatuje a někdo ne. Záleží na kompetencích daného žáka. Taktéž záleží, jak učitel probírané učivo žákům předá. Nicméně dle velké revizi má dojít k vytvoření tak zvaného společného základu. Jedná se o obsah, který bude pro všechny žáky stěžejní. Možná se tedy paní učitelka U4 svého přání v dalších letech dočká. Ale velmi důležitý je zde i přístup učitele, jak jsem již zmiňovala.

Další formou přání byl respekt k učitelům od žáků. *„Určitě bych chtěl a přál si, aby děti chodily rády do školy. Aby nás respektovaly, jak tomu bylo dříve,“* uvádí participant U7. Podobné přání taktéž vyslovil druhý mužský participant U10 se slovy: *„Strašně bych si přál, aby ty děti měly nějakou úctu k učitelům, jak tomu bylo kdysi. Aby nás braly trochu jako vzor. Aby si vážily toho, že mají možnost se vzdělávat. A hlavně aby se rády učily a vracely se do školy s chutí, tak jako my učitelé.“* Tato tužba je dle mého názoru celkem zavádějící. V minulosti neměli všichni nárok na vzdělávání jako dnes. Žáci na základních školách nepocítují nutnost vzdělání jako primární aspekt. Proč tomu tak je? Žáci jsou ovlivněni sociálními sítěmi, kde vystupují jedinci, kteří mají v mnoha případech jen základní vzdělání. Paradoxem je, že tito jedinci si prostřednictvím různých kanálů vydělávají dostatek peněz, aby nemuseli vykonávat jinou práci. Tyto YouTubeři jsou vzorem dnešních dětí a přejímají

jejich chování a názory. Nicméně se také změnila společnost. Dříve byli učitelé bráni jako vzor a člověk k nim přistupoval s respektem. V dnešní době tomu tak už není. Dítě přebírá chování od svých rodičů. Pokud rodiče dítěte neberou učitele jako autoritu, je velká pravděpodobnost, že se dítě bude chovat podobným způsobem. Musíme dbát na to, že se společnost neustále mění a vyvíjí. Proto dílčím úkolem učitelů je nutnost budovat u dětí respekt a pokoru k ostatním lidem.

Poslední kontroverzní přání vyslovila paní učitelka U9: *„Za prvé bych si opravdu moc přála, aby tu slavnou revizi dělali učitelé, kteří mají dostatek praxe, a ne žádní úředníci.“* Ve skupinách, které se podílí na revizi jsou zastoupeni i učitelé z praxe. Nicméně jde o to, že tito členové se zapojují do dění z vlastní vůle. Chtějí se podílet na vytváření nového RVP ZV, vkládají do myšlenek své zkušenosti z praxe, které se následně snaží předat dál. Opět se vracíme k přístupu učitele. Pokud se učitelům nelíbí, kam směřuje revize, tak se stačí zúčastnit připomínkování. Nejlépe se však stát členem dílčí skupiny a podílet se na vzniku nového RVP ZV, který bude mít pro učitele smysl. Proto je zásadní začít u sebe, jak uvádí U9: *„Pokud jim to vadí, tak snad mají připomínkovat, nebo něco pro to dělat. Ale když ani neotevřou pusy, tak pak je to těžký.“*

5.4.2 Reálné vidění

Během realizovaných rozhovorů proběhlo několik sdělení, které by opravdu stály za zvážení. Učitelé, kteří jsou každodenně v praxi, vidí, co je opravdu funkční a kde je potřeba změny. Nedostatky vidí učitelé při přechodu žáka z jedné školy na druhou. *„Víte, co je však nejhorší? Když děti chodí na jednu školu a pak se přestěhují a chodí na jinou školu, kde se vyučuje trochu jiná. Ano každá škola má sice své ŠVP, které musí být v souladu s RVP, ale třeba mě se stalo, že přišla holčička, která nedělala nějaké učivo, které my jsme už probírali dávno. A jak to dítě to má potom dohnat? Takže moc se mi to nelíbí, že každá škola má své. Myslím si, že by bylo lepší, kdyby MŠMT něco vytvořilo, třeba dvě tři varianty a ty školy by si vybraly a nic víc by nebylo, protože pro ty děti, které se stěhují to musí být extrémně těžké, pokud tedy není extrémně chytré dítě,“* sděluje U5. K podobné výpovědi taktéž došlo u paní učitelky U6, která říká: *„...když dítě přestupuje z jedné školy na druhou, tak aby nedošlo úplně k vykojení toho dítěte, protože teď máme dáno, že dítě ve třetí a páté třídě má znát přibližně ty stejné věci, nebo obsáhnout je, ale je strašlivě těžké, pokud dítě přestoupí z jedné školy jinam, tak to učivo dohnat, protože někde se učí angličtina od první, někde až od třetí. V tomto mi to přijde hrozně náročné.“* Učitelé však ve svých výpovědích uvedl možné návrhy, jak tento aspekt zmírnit, nebo dokonce eliminovat.

Participant U7 vidí nápravu v jednotnosti ŠVP. „A z hlediska obsahového bych asi chtěl, ať je i školní vzdělávací program jednotný. Protože i já sám u svých dětí jsem se celkem potrápil, když jsme se stěhovali. Každá škola má něco svého, čím vyniká, a to je všechno hrozně moc hezké jo, ale není to praktické. Když dítě přechází ze školy do školy, nemusí už nikdy snad učivo dohnat.“ Tuto možnost také zachytila ve své výpovědi paní učitelka U8: „Co si já osobně myslím, tak by bylo vhodné zavést jednotnost těchto rámcových vzdělávacích programů. Tím myslím to, že by každá škola neměla svůj Školní vzdělávací program, ale byl by například rámcový vzdělávací program více podrobněji zpracovaný a opíraly by se o něj všechny školy. Nebo by mohl být jeden školní program pro všechny školy, jestli mi rozumíte. Protože když škola vytváří svůj školní vzdělávací program, tak ne vždy je jednotný s ostatními školy a pak dochází k mnoha problémům.“ Avšak U6 měla pochybnosti s daným výrokem a dle jejích slov byla v rozporu s jednotností ŠVP pro všechny školy. „Jako na jednu stranu jo, ale zároveň mně se líbí ta volitelnost, protože pak si člověk může tak trochu vybrat.“ Načež U8 tento problém v jednotnosti ŠVP nevidí, ba naopak by jej preferovala. „Každá škola by si zachovala to, na co je pyšná a zároveň čím se liší od ostatních, ale zároveň učivo by se učilo v jednotlivých ročnících a období stejně, a i výstupy by byly stejné na všech školách. Proto by bylo možná vhodné zavést výstupy do každého ročníku, a nejen pro třetí a pátý.“ S dalším návrhem taktéž přišla paní učitelka U3, která by ráda „...to opravdu nehnila tím korytem povinnosti, ale té dobrovolnosti.“ Protože sama zažila, že každá škola nemá stejné podmínky.

Mezi další velkou oblast přání patří redukce učiva. Pedagogové se potýkají s tím faktem, že se ve školách učí příliš učiva, které však není potřeba v běžném životě. „Tak jak jsem už zmínila předtím, asi bych ubrala toho učiva. Spoustu věcí si už dneska vygooglíte a myslím si, že není potřeba, aby toho ty děti tolik znaly. Spíše ať mají velký rozhled a mají povědomí o daném učivu, než aby vše věděly do hloubky. I různé testy jsou zaměřené spíše na všeobecné znalosti, než člověk věděl, kolik je třeba ve vesmíru hvězd. To si všechno člověk najde na internetu. Další věc je hezké, že děti toho mnoho ví, ale k čemu jim to je v praxi, v tom jejich běžném životě? Z mého pohledu je tohle mnohem důležitější. Však se podívejte, máme problém sehnat zedníka, elektrikáře, který opravdu tu svou práci umí. Takže zredukovat a přenést do praxe,“ říká U9. Ke zredukování učiva se také přikládá paní ředitelka U2, která však nad touto skutečností přemýšlí z jiného důvodu. „Je to takové, je tam toho moc a nestíhá se to. Takže ubrat a povídat si o tom, aby ty děti měly ten přehled a pracovaly jinam než tou formou, kterou prostě jako frontální výuku. Jo, aby tam byl právě

ten prostor na projektové vyučování, kooperativní vyučování, činnostní učení, na to ten prostor prostě není v hodinové dotaci třeba.“ Účastníky rozhovoru mohou však uklidnit, jelikož učivo, jako samostatná kategorie v revidovaném RVP ZV, již nebude. Místo toho bude vytvořen společný základ, který bude odpovídat trendům společnosti a zároveň potřebám žáků. Vznikem společného základu zbyde více časových dotací na rozvíjení potenciálů žáků, jak zmiňuji v třetí kapitole teoretické části.

S učivem souvisí i poslední přání, jež vyslovila paní učitelka U9, která vidí problém v učebnicích. *„Za druhé bych byla vděčná, aby autoři různých učebnic pracovali s daným RVP, protože mi přijde, že učebnice neodpovídají RVP, a poté si raději ty naše učebnice a pracovní sešity vypracujeme sami podle nás a podle našeho ŠVP.*“ Tento fakt již členové probíhající revize zaznamenali. Vlivem nového přístupu budou vytvořeny materiály, které budou vycházet z nového RVP ZV. Avšak bych na druhou stranu podpořila i vytváření pracovních sešitů na školách.

Na závěr bych ráda přidala myšlenku, kterou vypověděla paní ředitelka U2: *„A proto by se to RVP nemělo zabývat a zajímat jen o ty děti, ale také o ty učitele, jak jim to třeba usnadnit třeba.*“ Již v rámci malé revize vznikla celkem značná podpora ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Byly vytvořeny jednak vzorové ŠVP, ale vznikly i internetové stránky, které napomáhají ke snadnějšímu a kvalitnímu přístupu k novému RVP ZV. Tato podpora lze očekávat taktéž v rámci velké revize RVP ZV.

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Praktická část diplomové práce se blíže zabývala zjišťováním názorů učitelů 1. stupně ZŠ na revizi kurikula primárního vzdělávání. Na začátku této práce byl stanoven hlavní cíl výzkumu. Následně byly zvoleny další tři dílčí výzkumné cíle, které vycházejí z hlavního výzkumného cíle. Tato kapitola je zaměřena na shrnutí celkových výsledků výzkumu, které jsou formulovány prostřednictvím odpovědí na výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka této práce měla znění: ***Jaký přístup mají učitelé 1. stupně ZŠ k revizi kurikula primárního vzdělávání?*** K získání dat byli osloveni participanti, kteří nejsou součástí skupiny podílející se na revizi RVP ZV. V rámci realizovaných rozhovorů došlo k zjištění, že se ani jeden participant nepodílel na procesu připomínkování. Učitelé se totiž domnívají, že více připomínek není možno podchytit a způsobí spíše větší chaos. Avšak učitelé by měli být hlavními aktéry revize, protože právě oni se pohybují každodenně v praxi. Tyto slova taktéž zazněly z úst oslovených účastníků rozhovoru, ale přesto k činům nedošlo. Nicméně mezi participanty se našli takoví učitelé, kteří o revizi ví. Jejich snaha tkví v pročítání různých materiálů, webových stránek vytvořené MŠMT či sledováním veřejnosti přístupné konference. Důvodem je zjišťování informací ze své vlastní vůle právě proto, aby učitelé věděli, kam revize spěje a na co se mají sami připravit. Tato skupina zastupuje subkategorii Tahouni, která je podrobněji vysvětlena v kategorii Angažovanost učitelů.

Další část participantů tvořila skupinu učitelů, kteří měli zcela opačný přístup oproti Tahounům. Jednalo se o téma, které bylo pro tyto jedince nepříjemné a nechtěli se k němu nikterak vyjadřovat. Velmi často docházelo k přecházení z tématu na jiné. Zcela zásadním zjištěním však bylo to, že tento kolektiv tvořili učitelé, kteří působí ve školství více jak 30 let, ředitelé školy a koordinátoři ŠVP. Někteří z nich neměli ani povědomí, že probíhá velká revize RVP ZV. Pokud však tuto informaci věděli, jejich přístup byl zcela lhostejný a o dílčí změny se nezajímali. Participanti argumentovali tím, že většina škol nemá ještě upraven ŠVP v rámci malé revize RVP ZV. Údajně čekají, až co udeří. Přístup některých učitelů byl však na pomezí pasivistů a tahounů. Jedná se o skupinu, která získává informace díky tomu, že jsou členy skupin na sociálních sítích. Občas si nové poznatky vyhledají, ale zatím se velkou revizí do hloubky nezabývají.

Velká revize je zcela zaměřená na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v rámci, kterého mi vyvstala dílčí výzkumná otázka: ***Jaký je názor učitelů 1. stupně ZŠ***

na současný RVP ZV? Rámcový i Školní vzdělávací program je nedílnou součástí každého učitele. Rámcový vzdělávací program dle slov participantů by měl udávat trendy ve společnosti i ve vzdělávání a být míli dopředu před tou praxí. Podle učitelů však RVP ZV v České republice reaguje na změny společnosti příliš pozdě. Problém nastává také při přestupu žáků z jedné školy na druhou. Tento nedostatek shledávají učitelé v období, kdy se daná látka probírá. Z toho důvodu by volili uzlové body v každém ročníku, aby všichni žáci probírali ve stejném ročníku dané učivo.

V rámci malé revize vznikl nový RVP ZV vydaný v roce 2021, kdy byla přidána kompetence digitální a samotný předmět informatika. Zde došlo však k zanedbání prvních kroků, a to přesněji k seznámení s počítačem. Žáci sice umí pracovat s telefonem či tabletem v rámci svých zájmů, ale velkým problémem je psaní na PC. Prostřednictvím malé revize taktéž došlo k mírné redukci učiva, kterou by učitelé uvítali i díky velké revizi RVP ZV. Tím pádem by byl vytvořen prostor pro další formy vyučování. Participantů další nedostatek shledávají v oblasti obsahové, především v malé konkrétnosti dílčích bodů, které se v RVP ZV nacházejí. Následně dochází k mylným představám učitelů. Jednalo se převážně o nepřesnou formulaci klíčových kompetencí. V RVP ZV se dále učitelé nesetkávají s definicí gramotnosti, se kterou však každodenně přichází do interakce. Po formální stránce je pro učitele RVP ZV přehledný. Jednoduše si zde najdou to, co potřebují. Výhodu shledávají v neustálém pročitání a vyhledávání. Přínosem a zároveň podporou pro školy bylo vytvoření vzorových školních vzdělávacích programů vlivem malé revize RVP ZV, kterou by jak školy, tak učitelé ocenili i v rámci velké revize RVP ZV.

S velkou revizí také souvisí dílčí změny, které vlivem ní nastanou. Proto jako druhá dílčí výzkumná otázka byla zvolena: ***Jaký je názor učitelů na změny v rámci velké revize RVP ZV?*** První zaznamenanou změnou bylo formativní hodnocení. Na některých školách již formativní hodnocení bylo zavedeno a je běžnou součástí školy. K rozvoji formativního hodnocení především došlo v kovidovém období podle výsledků ČŠI (2022). Nicméně ne všichni participantů byli stejného názoru, aby tohle hodnocení bylo zavedeno do škol. Z pohledu učitelů se jedná o hodnocení, které je velmi časově náročné. Formulace musí být vhodně zvoleny. Učitel se snaží hodnotit pouze pozitivní stránky každého žáka, aby je podpořil k lepšímu výkonu. Nechce brát žákům naději, snaží se o to, aby se žáci zbavili strachu z chyby a usiluje, aby žákům umožnil prožitek z úspěchu. Žák bohužel z takových formulací velmi těžko rozezná, v čem udělal chybu, protože náznaky pro nápravu a cesty pro zlepšování mu zůstávají neodhaleny. Z toho plyne další nevýhoda, kterou učitelé

shledávají v tom, že formativní hodnocení nemotivuje žáky k činnosti, tak jak tomu je u známek. Tento fakt se odráží i u rodičů, kteří požadují známky od svých učitelů. Proto učitelé v tomto hodnocení nevidí tu správnou cestu. Důvody lze najít v subkategorii Tahouni.

Druhou dílčí změnou, kterou učitelé zaznamenali, bylo jádrové a rozvíjející učivo. Názor učitelů byl z velké části jednotný. V praxi již tato skutečnost probíhá. Učitel ve svých hodinách žákům sdělí úplný základ probírané látky, avšak poté přidá nějaké učivo navíc. Pokud se ve třídě nachází slabší žák, tak si zapamatuje ten základ a ostatní si zapamatují i to rozšiřující učivo. Podle pedagogů se jedná spíše o formální zakotvení této skutečnosti do RVP ZV. Poslední zaznamenanou dílčí změnou byla nepovinnost vyučování druhého cizího jazyka, který se však spíše vztahuje na druhý stupeň základní školy. Nicméně učitelé prvního stupně ZŠ jsou pro zrušení povinnosti druhého cizího jazyka, protože u některých žáků vidí nedostatky i v českém jazyce. Dva cizí jazyky jsou dle učitelů pro žáky náročné. Proto by volili podporu mimoškolních kroužků v rámci, kterých se mohou žáci dále vzdělávat v oblasti, která je jim blízká a zajímají se o ni.

Nově vzniklé změny revidovaného RVP ZV ovlivňují nejen žáky, ale také pedagogickou praxi. Z tohoto důvodu vznikla i poslední dílčí výzkumná otázka: ***Jak změny v kurikulu ovlivňují pedagogickou praxi?*** Tyto důsledky se liší podle toho, kde se daná škola nachází. Pokud škola působí v malé vesnici, kde je opravdu málo pedagogů, zastává celou práci ředitel školy. Školní vzdělávací program musí předělat sám ředitel. Zatímco v městských školách se na úpravě ŠVP podílí celý sbor pedagogů. Ti si rozdělí dílčí oblasti v ŠVP a vyhledávají nové změny v RVP ZV. Ty jsou následně zapracovány do ŠVP. Nový dokument je nejdříve předán koordinátorovi ŠVP, který zmapuje, zda jsou všechny změny v novém ŠVP zaznamenány. Tento opravený dokument je poté předán řediteli školy a následně radě školy, která celý dokument schvaluje. Práce na ŠVP je z pohledu učitelů 1. stupně ZŠ časově náročná. Tato náročnost je však i ovlivněna způsobem, jak školy s ŠVP pracují. Některé školy neustále ŠVP upravují k obrazu svému tak, aby se jim podle něj, co nejlépe učilo. Zatímco existují školy, které berou ŠVP spíše jako formální dokument, jež je ze zákona povinný. ČŠI kontroluje pouze formální náležitosti daného dokumentu, a proto učitelé nemusí být se Školním vzdělávacím programem ztotožnění. Tyto přístupy jsou dále rozepsány v kategorii Implementace v praxi.

Dle zjištění by učitelé preferovali buď jednotnost ŠVP, nebo dokonce dobrovolnost těchto dokumentů. Důvodem jsou nejednotné podmínky škol, jak je výše zmíněno. Učitelé

argumentují také tím, že dochází k neustálým změnám, které jsou dle jejich názoru v praxi nefunkční. Tyto změny jsou pro učitele těžko zaznamatelné a následně využitelné v praxi. Východisko vidí v tom, že se na revizi budou podílet učitelé z praxe. Tito učitelé se již podílí na dílčích úpravách RVP ZV. Avšak zde se odráží ta skutečnost, že se nejdříve musí změnit přístup učitelů k revizi kurikula.

7 DISKUSE

České školství se neustále vyvíjí, formuje a posunuje dál. Dílčími úpravami prošlo kurikulum již několikrát od svého vzniku. Avšak ponaučilo se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a ostatní účastníci podílející se na reformách z minulosti?

Velká revize kurikula má několik východisek. Jedním z nich je inspirace ze zahraničních kurikul, které mají za sebou již fázi implementace. Rozdíl mezi revizí v České republice a v zahraničí je značný. Revize kurikula v cizích zemích probíhá zpravidla alespoň sedm let, jak uvádí Slejška & Slejšková (2010). Proč tedy v našem státě proběhne celý proces revize za polovinu času? Proč je neustále vytvářen časový nátlak na skupiny podílející se na revizi kurikula? Z časového hlediska nebude možnost zavedení pilotních škol, které se osvědčily v samotném zavádění rámcových vzdělávacích programů do škol. Tento dopad bude mít značný vliv na zavádění změn do praxe a na samotném vytváření ŠVP.

Další negativní stránka byla v minulosti shledána v neinformovanosti veřejnosti dle Pejšové et al. (2018). Došlo v této oblasti ke zlepšení? V rámci malé revize došlo k metodické podpoře z pohledů učitelů. Vytvořily se webové stránky, kde dochází k podpoře učitelů i škol, a také pomoci při vytváření ŠVP. Vlivem revize došlo k vytvoření vzorových ŠVP, které školy ocení i v průběhu velké revize RVP ZV. U velké revize je podpora vytvářena taktéž na webových stránkách, ale i prostřednictvím konferencí, které se konají každé první úterý v měsíci. Avšak učitelé musí vyhledávat informace z vlastní vůle. Jak tedy zlepšit informovanost učitelů o revizi RVP ZV? S touto otázkou se pojí i proces připomínkování. Tedy jak zefektivnit proces připomínkování, aby bylo zastoupeno co nejvíce učitelů, a zároveň i konstruktivních připomínek? Pokud se na tyto dvě základní otázky najde ten správný směr, může dojít také ke změně přístupu učitelů k revizi kurikula?

Velká revize kurikula je nyní aktuálním a bouřlivým tématem v oblasti českého školství. Protože se revize nachází v neustálém procesu, nemůžeme odhadnout, kam nás její důsledky povedou. Nicméně vize je jasná. Opravdu zaručí revidované RVP ZV připravit žáky na environmentální, technické a sociální výzvy budoucnosti?

7.1 Limity výzkumného šetření

V rámci realizace výzkumného šetření je důležité zmínit také jeho limity. Hlavním a nejzásadnějším limitem tohoto výzkumu bylo samotné téma diplomové práce. Pro mnoho učitelů je téma revize kurikulárních dokumentů velmi nepříjemné či kontroverzní téma.

Z toho důvodu bylo obtížné sehnat participanty k rozhovoru. Téma však také ovlivňovalo délku rozhovoru a v mnoha případech se učitelé snažili od tématu předejít k jinému. Poslední nevýhodou v této oblasti je sledována také aktuálnost tématu. Tím máme na mysli, že se jedná o téma, které se neustále vyvíjí a mění. Tedy je nadměru těžké tyto změny sledovat a zaznamenávat v průběhu dění. Další limit sledujeme v rozhovorech prostřednictvím mobilního zařízení. V rámci interviewů přes telefon mohlo dojít k přehlédnutí detailů, převážně se tedy jedná o neverbální komunikaci. Osobní kontakt má své kouzlo.

7.2 Doporučení pro praxi

Na základě zjištěných výsledků mi vyvstalo několik podmětů, které jsou vhodné pro pedagogy na základních školách. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy usiluje o přípravu žáků na environmentální, technické a sociální výzvy budoucnosti. Nicméně ta prvotní změna by měla nastat právě u hlavních aktérů revize, kterými jsou považováni učitelé. Pokud učitelé nezmění svůj přístup k revizi a nebudou vnímat její smysl, tak formální úpravy v RVP ZV nikam nepovedou. Proto je nutné, aby pedagogové, kteří se neustále ocitají v praxi, se podíleli na dílčích změnách, které posunou české školství dopředu. Z toho důvodu je nezbytné apelovat na učitele, aby se alespoň zúčastnili připomínkování, které může ovlivnit nejen budoucnost učitelů, ale především i žáků.

Tuto moc mají také koordinátoři ŠVP. Danou funkci by měl vykonávat takový člověk, který se opravdu chce podílet na práci s ŠVP. Člověk, kterého daná problematika zajímá a vidí smysl v jeho dílčích úpravách. Z toho plyne i další doporučení, kterými jsou jednotné podmínky. Pokud stát chce docílit toho, aby RVP ZV a ŠVP se staly opravdu dokumenty, s kterými se nepracuje pouze formálně, musí nastavit takové podmínky, které odpovídají školám ve městech i v menších obcích. Už tímto podnětem může dojít ke změně přístupu jak učitelů, tak i ředitelů škol.

ZÁVĚR

Revize kurikula je důležitým krokem k vylepšení vzdělávacího systému. Cílem revize kurikula je zlepšit efektivitu vzdělávání tím, že se zohlední aktuální trendy a potřeby společnosti, ale také nové poznatky a výzkumy v oblasti pedagogiky a vzdělávání. RVP ZV stanovuje cíle a obsah vzdělávání, a proto je nezbytné, aby byl pravidelně revidován a aktualizován. Učitelé jsou klíčovými aktéry v procesu revize, jelikož výsledky procesu jsou v jejich rukách. Přístup učitelů je zásadním faktorem ve všech fázích revize, ať už se jedná o připomínkování či samotnou implementaci. Pokud učitelé budou v rozporu s cíli revize a nebudou v ní vidět jakýkoliv smysl, může být úspěch revize značně ohrožen.

Touto problematikou se zabývá právě diplomová práce, kde hlavním cílem bylo zjistit, jaký přístup mají učitelé 1. stupně ZŠ k revizi kurikula. Teoretická část vymezuje samostatný pojem kurikulum, jeho formy a vývoj kurikula od roku 1989 po současnost. Dále popisuje východiska a průběh velké revize RVP ZV, kde jsou shrnuty nastávající změny aktuální k datu 28. 2. 2023.

Praktickou část tvořil kvalitativní výzkum, který byl uskutečněn prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s učiteli 1. stupně základní školy. Výzkumný vzorek tvořilo celkově deset participantů v zastoupení osmi žen a dvou mužů. Někteří participanté zastupovali hned dvě funkce v ZŠ, a to například pozici ředitele ZŠ nebo koordinátora ŠVP. Rozhovory byly realizovány formou osobního setkání či prostřednictvím mobilního telefonu. Jednalo se totiž o téma, které některým participantům nebylo příjemné a požadovali striktní zachování anonymity. Po transkripci rozhovorů vyvstaly pomocí otevřeného kódování čtyři kategorie.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že ani jeden participant se nepodílel na procesu připomínkování. Přístup učitelů je z velké části laxní a spíše čekají na důsledky revize. Učitelé se osočují tím, že školy ještě nemají vytvořen revidovaný ŠVP vlivem malé revize RVP ZV. Proměnná, která ovlivňuje přístup učitelů týkající se revize, je vzdělání učitele i délka praxe. Nežádoucí úlohu sehrála taktéž skutečnost, že učitelé mají negativní vztah k orgánům, které řídí revizi. Dle participantů se jedná o skupinu lidí, která nepůsobí v praxi a neví, jak důsledky revize ovlivní praxi. Některé školy pracují s ŠVP pouze na formální úrovni a dále již nevnímají, jestli dokument ovlivňuje chod a život školy či nikoliv. Česká školní inspekce dohlíží jen na formální znění ŠVP a zda je v souladu s RVP ZV.

Na druhou stranu byla oceněna podpora škol ze strany MŠMT vytvořením vzorových ŠVP, které by školy uvítaly i u velké revize RVP ZV.

Revize kurikula je velmi aktuálním tématem nejen v České republice. Výsledky výzkumu proto mohou být námětem pro další reprezentativní výzkumy v dané oblasti. Závěrem lze říci, že revize kurikula může být pro učitele výzvou, ale také příležitostí pro vylepšení a inovaci výuky. Učitelé by měli být otevřeni novým myšlenkám i přístupům a měli by být schopni se přizpůsobit novým požadavkům.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Baierlová, Š., Beran, V., Čápková, M., Černý, M., Dvořák, D., Halada, F., ... Veselý, A. (2022). *Hlavní směry revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. Dostupné z <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/hlavni-smery-revize-rvp-zv.pdf>
- Baránková, N., Dušek, A., & Haškovec, J. (2002). *Český pedagogický tezaurus*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání.
- Berki, J., Dvořák, D., Chvál, M., Jiterský, J., Kuba, T., Pavlas, T., ... Veselý, A. (2023). *Zadání pro NPI ČR – Revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. Dostupné z <https://www.msmt.cz/file/59296?lang=1>
- Česká školní inspekce. (2018). *Analýza zahraničních systémů hodnocení klíčových kompetencí*. Dostupné z https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2018_p%599%3%adlohy/Dokumenty/Analiza_kompetence.pdf
- Česká školní inspekce. (2022). *Kvalita a efektivita vzdělávací soustavy ve školním roce 2021/2022: Výroční zpráva České školní inspekce*. Dostupné z [https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocní-zpravy/Kvalita-a-efektivita-vzdelavani-a-vzdelavaci-s-\(5\)](https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocní-zpravy/Kvalita-a-efektivita-vzdelavani-a-vzdelavaci-s-(5))
- Češková, T. (2021). (Klíčové) kompetence v českém vzdělávání: Proč si navzájem nerozumíme? *Studia paedagogica*, 26(3), 7–28. doi:<https://doi.org/10.5817/SP2021-3-1>
- Dvořák, D., Holec, J., & Dvořáková, M. (2018). *Kurikulum školního vzdělávání: zahraniční reformy v 21. století*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- EDUin. (2023). *Co hrozí kvůli zpoždění revize rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání?*. Dostupné z <https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2023/01/EDUin-podklad-RVP.docx.pdf>
- Fryč, J., Matušková, Z., Katzová, P., Kovář, K., Beran, J., Valachová, I., ... Hrdlička, F. (2020). *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf
- Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Havlíková, H., & Šedá, S. (2018). *Podkladová studie Revize RVP – 1. stupeň ZŠ*. Dostupné z https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/zs_prvni_stupen.pdf

Janík, T. (2013). Od reformy kurikula k produktivní kultuře vyučování a učení. *Pedagogická orientace*, 23(5), 634–663. Dostupné z <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1108/868>

Janík, T., Knecht, P., Najvar, P., Pavlas, T., Slavík, J., & Solnička, D. (2010). *Kurikulární reforma na gymnáziích v rozhovorech s koordinátory pilotních a partnerských škol*. Praha: VÚP.

Janík, T., Maňák, J., Knecht, P., & Němec, J. (2010). Proměny kurikula současné české školy: vize a realita. *Orbis scholae*, 4(3), 9–35. doi:<https://doi.org/10.14712/23363177.2018.109>

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. (2018). *Modelové školní vzdělávací programy*. Dostupné z <https://www.imysleni.cz/svp>

Kašpárková, S. (2009). *Pedagogická diagnostika třídy a žáka*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Kment, Š. (2019). *Podkladová studie – Porovnávání stavby zahraničních vzdělávacích programů – srovnávací analýza*. Dostupné z https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/zahranicni_vzdelavaci_programy.pdf

Kotásek, J. (1991). *Budoucnost vzdělání a školství v obnovené demokratické společnosti a ve sjednocující se Evropě*. Praha: PedF UK.

Lawton, D., & Gordon, P. (1993). *Dictionary of education*. Sevenoaks: Hodder & Stoughton.

Maňák, J., Janík, T., & Švec, V. (2008). *Kurikulum v současné době*. Brno: Paido.

Moss, A. (2019). *Curriculum Development in Elementary Education*. Waltham Abbey: ED-Tech Press.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (1996). *Vzdělávací program Základní škola*. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-skolstvi/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-zakladni-skola-cj-16-847-96-2-vcetne-vsech-zmen-a-dopluku>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (1997a). *Vzdělávací program Obecná škola*. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-skolstvi/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-obecna-skola-cj-12035-97-20-vcetne-vsech-zmen-a-dopluku-1-cast-pro-1-5-rocnik>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (1997b). *Vzdělávací program Národní škola*. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-skolstvi/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-narodni-skola-cj-15724-97-20>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2001). *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*. Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelani-v-cr>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2005). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-schvalena-verze>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2014). *Strategie vzdělávací politiky 2020*. Dostupné z <https://www.edu.cz/strategie-msmt/strategie-vzdelavaci-politiky-2020/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Dostupné z <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2023). *MŠMT předalo NPI ČR technické zadání revize RVP ZV*. Dostupné z <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-predalo-npi-cr-technicke-zadani-revize-rvp-zv>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, & Národní pedagogický institut České republiky. (2023a). *Co je nového v RVP*. Dostupné z <https://revize.edu.cz/co-se-meni>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, & Národní pedagogický institut České republiky. (2023b). *Pomáháme základním školám při zavádění nové informatiky a digitálních kompetencí do výuky*. Dostupné z <https://revize.edu.cz/>

Müllerová, L. (2000). *Řízení kurikula*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně.

Naske, P. (n.d.). *Digitální kompetence a informatické myšlení na ZŠ*. Dostupné z https://www.nsmascr.cz/evt_file.php?file=5042&original=Naske-Petr_finalni.pdf

NEMES. (1991). *Svoboda ve vzdělání a česká škola*. Dostupné z <https://skav.cz/wp-content/uploads/2013/12/NEMES.pdf>

Národní pedagogický institut České republiky. (2022a). *Velké revize RVP ZV*. Dostupné z <https://velke-revize-zv.rvp.cz/>

Národní pedagogický institut České republiky. (2022b, 15. srpen). *Revize RVP – Kateřina Lichtenberková: Rozdělení pracovních skupin* [online video]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=Ri5SKSoaE7k>

Národní pedagogický institut České republiky. (2022c, 8. února). *Představení závěrů veřejné diskuze k Hlavním směrům revize RVP ZV* [online video]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=rgeAbPWf5lk>

Národní pedagogický institut České republiky. (2023, 7. února). *Otevřeně o revizi* [online video]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=CXAQi9TR1-s>

Národní ústav pro vzdělávání. (2017). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Dostupné z <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.

Národní ústav pro vzdělávání. (2022). *Přehled úprav RVP ZV od roku 2004 do současnosti*. Dostupné z <https://archiv-nuv.npi.cz/t/prehled-uprav-rvp-zv-1.html>

Pešková, K., Janko, T., Janík, T., & Spurná, M. (2018). Proměny postojů učitelů ke kurikulární reformě a jejímu zavádění. *Orbis scholae*, 12(1), 69–93. Dostupné z https://karolinum.cz/data/clanek/6082/OS_12_1_0069.pdf

Skalková, J. (2005). Rámcové vzdělávací programy – dlouhodobý úkol. *Pedagogika*, 55(1), 4–19. Dostupné z <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1658>

Slavík, J., Janík, T., Najvar, P., & Knecht, P. (2017). *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Brno: Masarykova univerzita.

Slejška, Z., & Slejšková, L. (2010). *Jak a kdy měnit kurikulum*. Praha: SKAV.

Spilková, V. (2005a). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství. *Pedagogika*, 55(1), 20–25. Dostupné z <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1655>

Spilková, V. (2005b). *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál.

Starý, K., & Laufková, V. (2016). *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál.

Straková, J. (2013). Jak dál s kurikulární reformou. *Pedagogická orientace*, 23(5), 734–743. Dostupné z <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1112/872>

Straková, J., Spilková, V., & Simonová, J. (2013). Názory učitelů základních škol na potřebu změn ve školním vzdělávání. *Orbis scholae*, 7(1), 79–100. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/322964450_Nazory_ucitelu_zakladnich_skol_na_potrebu_zmen_ve_skolnim_vzdelavani

Strauss, A. L., & Corbin, J. M. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.

Švaříček, R., & Šedřová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

Tupý, J. (2014). *Tvorba kurikulárních dokumentů v České republice: historicko-analytický pohled na přípravu kurikulárních dokumentů pro základní vzdělávání v letech 1989-2013*. Brno: Masarykova univerzita.

Tupý, J. (2018). *Tvorba kurikulárních dokumentů v České republice: historicko-analytický pohled na přípravu kurikulárních dokumentů pro základní vzdělávání v letech 1989-2017*. Brno: Masarykova univerzita.

Tupý, J. (2021). *Analýza RVP ZV. Podkladová studie pro potřeby revize RVP ZV*. Dostupné z http://web.ftvs.cuni.cz/pozvanky/pedagkinantropologie/Analyza_RVP_ZV.pdf

Walterová, E. (1994). *Kurikulum: Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita.

Walterová, E. (2004). *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (2022). *Zákony pro lidi.cz*. Dostupné z <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ŠVP Školní vzdělávací program

RVP Rámcový vzdělávací program

RVP ZV Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

tzv. tak zvanou

PC počítač

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Systém kurikulárních dokumentů.....	14
Obrázek 2 Časová osa postupu revize	24
Obrázek 3 Pracovní skupiny	26

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Kategorie a subkategorie výzkumného šetření.....	42
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Informovaný souhlas

Příloha P II: Transkripce rozhovoru

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas

Téma diplomové práce: Revize kurikula primárního vzdělávání v kontextu učitele prvního stupně základní školy

Období realizace: 2022–2023

Podpisem stvrzuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu diplomové práce Marie Žídkové s názvem uvedený výše.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor probíhat a jaký bude jeho průběh. Dotazovaný má nárok odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku.
- Souhlasím s nahráváním rozhovoru a s jeho následným zpracováním.
- Zvukový záznam nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude nahrávka vymazána. Transkripce rozhovoru bude poskytnuta pouze komisi u obhajoby diplomové práce. Části textu budou však v práci obsaženy.
- Byl/a jsem obeznámen/a, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, aby nebylo možné identifikovat osobu. Nikde nebude uvedeno moje jméno či jiné osobní údaje.

Jsem si vědom/a, že rozhovor mohu kdykoliv přerušit a svoji účast na výzkumu diplomové práce odmítnout.

Dne _____

Podpis zúčastněných _____

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, kdy jeden z nich obdrží dotazovaný.

PŘÍLOHA P II: TRANSKRIPCE ROZHOVORU

Přepis rozhovoru s participantem U2

Já: Co si myslíte o současném rámcovém vzdělávacím programu?

U2: O současném rámcovém vzdělávacím programu, myslíte ten, co se připravuje, nebo ten, který je aktuální?

Já: Aha, vy už víte tedy o revizi. (smích)

U2: Jasně. My s tím počítáme, pročítáme nějaké materiály. Já pracuji ještě ve skupině jakoby co se týká jakoby místního akčního plánu, takže tam vlastně to právě prodiskutováváme, takže víme, že vlastně má přijít k nějaké jakoby revizi, takže uvidíme, kdy přijde, takže jestli se ptáte jakoby na to, co bude, nebo na to, co je.

Já: Teď momentálně myslím ten aktuální RVP, co vyšel v roce 2021 tuším.

U2: To, co je teď rámcově vzdělávací plán, nebo program pro 1. jakoby stupeň vás teď zajímá. Ehm. My jsme se s tím popasovali docela dobře, vybrali jsme si, tím, že je to fakt jakoby na škole, tak my jsme dodrželi vlastně ty očekávané výstupy a napasovali jsme si je tak, aby nám to vyhovovalo. Takže tam nevidíme žádný jakoby problémy, že by to ty děti třeba nezvládaly nebo něco takového.

Já: Takže dá se říct, že je pro vás přehledný?

U2: Přehledný jako bych úplně neřekla. Jakoby myslím si, že by tam, i když teď už je přepracovaný zase kvůli té informatice, tak už ho zase jako trochu lépe upravili. Těch výstupů tam omezili, protože on vlastně jako před rokem byla zase nějaká revize malá, jak se tomu říká, takže už tam vlastně něco vyškrcali (hmm) poupravovali, takže teď si myslíme, že jakoby zase je víc přehlednější, než byl určitě ten stávající před těmi já nevím pěti deseti lety. Jakoby že teď už je to pro nás možná i to je tím, že se v tom už víc vyznáme, čitelnější jakoby. Takže určitě.

Já: Takže je pro vás program srozumitelný.

U2: Jo, nemáme s tím problém.

Já: Takže když už jsme u těch změn, určitě jste zaznamenala nějakou tedy asi diskuzi na tady to téma a mě by zajímalo, jakou změnu byste si přála vy osobně?

U2: Jakoby v tom novém?

Já: Ano v tom novém.

U2: V tom novém určitě ubrání učiva. Oni už teď částečně vlastně ve vlastivědě, přírodovědě a v prvouce, to se týká ten Člověk a jeho svět, tam už opravdu ty výstupy trošku, a to učivo umírnili. Jo. Že už se vlastně toho neučí tolik, protože ta dotace hodinová je tak strašně malá,

že se to opravdu nedá zvládnout. Takže za mě toto bylo plus jakoby už to umírnění. Myslím si, že by bylo dobré ještě se na to podívat, a ještě někde ubrat jakoby, co se týká těchto předmětů, aby vlastně děti měly spíš, než jako by konkrétně věděly, ale aby měly ten všeobecný přehled. To znamená nejít do jakoby strašných detailů, ale prostě mít všeobecný přehled. Když se třeba zeptáte sluneční soustava, tak dítě vám okamžitě reaguje a je mi jedno, jestli prostě jakoby ví, co je to kometa, co je to tak, ale aby měl to povědomí. Jo. S tím se pracuje všude jakoby i ve světě. Nepotřebujete vědět do detailů, stačí, ten zbytek si vygooglíte. Jo. Ale důležité je to povědomí o tom všeobecném kulturním přehledu, co ty děti jako nemají.

Já: Takže spíše preferujete jakoby kvantitu než kvalitu?

U2: Ano, jo. Je to takové, je tam toho moc a nestíhá se to. Takže ubrat a povídat si o tom, aby ty děti měly ten přehled a pracovaly jinak než tou formou, kterou prostě jako frontální výuku. Jo, aby tam byl právě ten prostor na projektové vyučování, kooperativní vyučování, činnostní učení. Na to ten prostor prostě není v hodinové dotaci třeba. Jo.

Já: Takže byste změnila i ty časové dotace, pokud to dobře chápu?

U2: I ty dotace, nebo jakoby když ty dotace chtějí zanechat, protože zas nevím jako, bylo by to na úkor zase něčeho jiného. Čeština, matika, to jsou stěžejní předměty, z toho není co ubrat. Nebo by nám nasadili jakoby hodiny navíc, což by už ty děti tady neseseděly pět hodin, ale šest hodin, takže radši než nadsadit ty hodiny, tak radši fakt jakoby ubrat toho učiva. Ať ta hodinová dotace je stejná, ale umírnit to to učivo, kdy nebudeme prostě nějak omezení tím, toto musím naučit pane bože, toto musím naučit, toto musím naučit a já nemám kdy. Do toho jsou svátky, odpadne že jo nějaké kulturní akce máme. Takže nebo aby to bylo napasované prostě období výstup jo, umírnit za druhé období mám zvládnout toto a udělám si to tak, jak mně se to líbí.

Já: Takže pracujete i s tematickými plány, které taky měníme v rámci revize?

U2: Ano máme tematické plány, bez toho by to, myslím si čeština matika bez toho nešla, aby se člověk dokázal orientovat, jestli je ve skluzu, jak ty děti to zvládají, i potažmo když nám vypadne některý vyučující i třeba na delší dobu, aby se měl vůbec čeho chytnout, kde jsou. Kdy tematické plány jakoby nemusí ředitel vyžadovat, ale všichni na škole je mají.

Já: Vy jste mi zmínila revizi informatiky, že vlastně se přidala ta klíčová kompetence digitální. Jaký to mělo vlastně dopad na tu vaši školu jakoby v rámci té praxe? Vlastně vy jste museli předělat asi školní vzdělávací program, že?

U2: Ano. My už vlastně od tohoto školního roku jsme začali s novou informatikou vlastně už i v té čtvrté třídě. My jsme začli co nejdřív, takže jsme vlastně vytvářeli nový školní

vzdělávací plán vlastně pro informatiku čtvrtou a pátou třídu, kterou jsme překopali a samozřejmě tam, kde jsme se nesetkávali, tak máme vlastně vypracovaná takové jakoby dvoj nebo takový jakoby přílohu toho, kde vlastně děti to vlastně ještě neumí v té páté třídě a už by se to mělo učit jakoby v té čtvrté. Takže máme vypracovaný nějaký, já nevím, jak přesně to nazývají, něco, kdy vlastně my víme, že za já nevím pět let, to dotáhneme a děti budou umět opravdu v té osmé třídě, to, co umí, vlastně takový ten plán. Informatiku učíme už od té čtvrté třídy, ty digitální kompetence se snažíme samozřejmě zapojovat nejen do té informatiky, ale my je využíváme tedy průřezově ve všech předmětech. Takže to se nám jakoby daří. Myslím si, že děcka s tím nemají problém, protože se s tím doma běžně setkávají, ať už je to tablet, telefon, počítač, cokoliv roboty, jo, které máme, takže určitě si myslím, že s tím problém není. Možná trošku problém jsem viděla jakoby co se týká učitelů. Jako učitel informatiky je velký problém jakoby sehnat kvalifikovaného informatika tak, abyste ho zaplatila, abyste mu dala vůbec plný úvazek, což je jakoby problém, takže my tady máme jakoby pana učitele, který učí informatiku už několik let a vzdělává se, má to vystudované, ale vzdělává se, a pak to dostala vlastně paní učitelka na ten první stupeň ty čtvrtáky, která se s tím třeba teď seznamuje. Úplně. Ale musím říct, že nám paradoxně pomohl Covid, protože takový pokrok, který jsme udělali za takovou chvíli, bychom normálně neudělali ani za pět let, co se týče tabletů, robotů, QR kódů.

Já: Takže to musí být pro vás i kolegy těžký a náročný, ne?

U2: Ano, jakože můžu říct, že jsme vytvořili ŠVP, zjistili jsme, že nám nevyhovuje na tu informatiku, tak jsme ho během třeba dvou měsíců předělali úplně zase znovu tak, aby nám vyhovoval, protože, to byla ta nabídka vlastně na tom RVPčku, kdy tam jsou ty tři varianty ke stáhnutí, aby se člověk podíval, pokud jako se vám to zdá super, pokud to neproučíte nebo aspoň se s tím jakoby v těch hodinách, tak nezjistíte, jestli to jako vyhovuje. Takže my jsme po dvou měsících zjistili, že nám to nevyhovuje a vlastně jsme ho celý vlastně předělali. Jo.

Já: Takže s tímto počítáte i do budoucna s tou revizí?

U2: Bohužel no jakoby. Je to tak, že proto třeba zrovna co se týká tady té revize, tak my ŠVP nemáme ještě v Inspisu, což je vlastně program a jsem za to ráda, protože když jsem se teď byla na nějakém školení, tak všichni už to mají a já jsem jim tvrdila, že ne, že čekám až na tu velkou revizi, do té doby to tam prostě dávat nebudu a oni mi potvrdili, že i ten Inspis to stejně bude celý překopávat. Protože zjistili, že ten program nevyhovuje, že vlastně nový program bude s novým jakoby s novým programem, takže jsem na to zvědavá.

Já: No právě jsem četla, že by měli vytvořit i ŠVP tak jakoby obecně a že by to měla být nějaká aplikace dokonce.

U2: Nedokážu si to moc představit jakoby. Jsem na to strašně zvědavá. Je fakt, že některé školy je to pro nich jednoduché, jo, oni si to stáhnou, ale pokud v tom opravdu máte pracovat, tak zjistíte, že vám to stejně nevyhovuje. Protože my jsme ho třeba průběžně, já tady učím třináct let a když jsem nastoupila, tak vlastně začínal tady ten ŠVP jejich. Takže jsem tam tvořila například úplně nový předmět výchova k občanství. Každý rok jsme ho upravovali, každý rok v tom potrhávali, hele holky to nebudeme dělat, to tam fakt nepasuje, jo, takže fakt my to máme jako živý dokument, do kterého si pořád jakoby zapisujeme, neříkám, že ho děláme každý rok nový, ale vždycky jednou za dva roky si sedneme a pojd'me vyškrkat, co se nám líbí a nelíbí. Samozřejmě tak, abychom stále dodržovali ty očekávané výstupy.

Já: Takže dá se mluvit o takové vaší školní malé revizi. (smích)

U2: (smích) Ono se to prostě bez toho nedá. Pokud opravdu chcete jakoby dobře učit, a aby to bylo pro ty učitele srozumitelné a mohli se o to opřít, tak se to prostě musí pořád měnit, jo.

Já: Tedy modernizovat?

U2: Přesně tak. Ta nová revize, jediné, co mi asi na tom vadí, nebo vadí, asi přemyslím nad tím, jak to reálně budou dělat, je to, že chtějí, aby tam byly přesně zanesené metody a formy práce, což si myslím, že je nereálné a nerealizovatelné. Jako za prvé bychom ho asi měli dvě stě stránkový, protože my samozřejmě na prvním i druhém stupni si holky jedou češtinu od šesté třídy do té deváté, ale ne všechny ty užívají všechny metody, každá využívá něco nového, takže si říkám, že ten elaborát by fakt měl jako dvě stě stran, abychom tam zaplnili všechno to, co všichni využívají a nemohl nám nikdo říct, my to máme nastavené tak široce, aby si každý vybral. co chce. Takže s tímto já mám asi trochu problém.

Já: To máte pravdu, že každému vyhovuje něco jiného.

U2: A nechci, aby se ty moje holky držely něčeho, co já jim dám a toto prostě musíš dělat, když vím, že k tomu nemá prostě ten vztah. Tak se prostě najde něco jiného, jinou metodu, jinou formu práce. Takže toto jsem na to zvědavá, jestli toto projde, tak si myslím, že to bude školy hodně limitovat.

Já: Já jsem právě četla, že nebude povinný druhý cizí jazyk. Co si o tom myslíte?

U2: To jsem taky zvědavá, jak se s tím vypořádají. Je fakt jakoby z naší zkušenosti, že opravdu děti, které jsou na čtverkách, pro ně ten cizí jazyk je opravdu něco strašného. Jako opravdu je to pro ně náročné, oni jsou rádi, že umí tu angličtinu a mají problém s matematikou, češtinou, a ještě do toho ten druhý cizí jazyk. Schvaluju to právě u těchto dětí, co jsou třeba na čtverkách jo. Ale myslím si, že pro ty, co jsou jedničky a dvojky i trojkaři si myslím, že to dají jo. Takže jsem zvědavá, jak z toho vybruslí. Jestli to budou

rodiče, který to těm dětem budou diktovat, jo, což samozřejmě ambiciózní rodiče těch čtverkařů budou chtít, anebo ti rodiče to nechají vybrat děti, tam to bude o tom, kdo je v uvozovkách shnilější a línější, nebudu se učit do dalšího předmětu. No toto je to, co si myslím, že bude velký problém, rodiče, žáci. Jo. Potažmo učitelé, jestli tu skupinu naplní tu jazykovou, co budou dělat místo toho, jako domácnosti, výtvarky, pracáky, takže tady si myslím, že taky narazí. My nejsme jakoby velká škola, ale jsou školy, kde je třeba tisíc dětí, takže jsem na to zvědavá. Jo. Fakt, jak se k tomu ti rodiče postaví, žáci. Ty děti jsou docela jako línější, že se jim nechce. Takže si myslím, že spousta dětí si raději i vybere tu domácnost, tam si to odsedí, něco si málo udělají, než aby se jako by učili. Takže toto je fakt jakoby na tom druhém stupni problém.

Já: Angažovala jste se nějak do revize? Například formou připomínek, které byly v září tuším.

U2: Ano bylo, ani to nějak posunovali. Ne to jsem nepřipomínkovala. Já čekám na to, až to vymyslí, a pak to upravíme k tomu obrazu svému. Protože čím víc připomínek, tím si myslím, že v tom budou mít víc chaos a problémy jo. A hlavně to připomínkování nemají dobře vymyšlené. Uvítala bych spíše nějaké dotazníky na každou školu. Pokud budou opravdu dělat to učivo to rozšiřující do dvou kategorií, na to jsem taky jako zvědavá jo. Jako bude to zajímavé. My to jako normálně děláme, když víte, že máte slabé děti, tak jim prostě řeknete ten základ, ale řeknete i to navíc, ten si zapamatuje základ, ten si zapamatuje navíc, v pořádku. Když píšu, tak děcka, ty vypočítáš toto a vy k tomu máte slovní úlohu jo a takové, nebo něco obtížnějšího, to člověk normálně dělá, k tomu nepotřebuje prostě jako RVP. Protože to je v rámci nějakého selského rozumu. Takže jsem na to jakoby zvědavá. No nedokážu si představit, že to by se asi musel ten učitel dělat pro každé to děcko ten plán. Ten schůdek v té třídě je někde jinde, jo, takže buď všechny a zapamatuje si z toho to, co má. Jsem na to fakt strašně moc zvědavá. Tím pádem by mohly odpadnout minimální očekávané výstupy úplně. Když osekají opravdu ten základ, tak nemusí dělat minimální očekávané výstupy jo, které jsou teda opravdu úplný základ. Jako já nevím. Mám z toho opravdu smíšené pocity.

Já: Mně připadne, že neuvažují o tom, jak to chodí v praxi, takže to spíš berou tak jako formálně.

U2: Ano, to, co oni vidí a chtějí vidět, oni tam potom pošlou psychologa, který jim prostě bude tvrdit, že všechny děti jsou přetěžované, všechny děti mají deprese, jo, a to je tím, že on pracuje jenom právě s těmi dětmi, které za ním přijdou s nějakým problémem, a to je to, co mi asi jakoby na tom vadí, že kdyby se zeptali těch učitelů a poslali to na všechny školy,

aby se k tomu třeba jako by vyjádřili, tak je to pro ně mnohem přínosnější než to dělat od zeleného stolu. Někteří mají teda doktoráty, učí na těch fakultách, já proti fakultám nic nemám, ale já vím, kdo na fakultách učí, lidi, kteří v životě nebyli v praxi, ti, kteří vám odvykládají tu učebnici. Na vysokou školu může učit kdokoliv. Ty skripta dokážu odvykládat i já, ale tu praxi vám tam nikdo nedá.

Já: Hmm. No ale mezi těmi členy jsou zakomponovaní učitelé z praxe.

U2: No možná by se to RVP nemělo zabývat a zajímat jen o ty děti, ale také o ty učitele, jak jim to třeba usnadnit třeba.